

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ζ'. - ΤΕΥΧ. Α' ΚΑΙ Β'.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ ἀποστολέου ἀποδοτέον
πρωτότυπον ἢ ἀπὸ πωλητῆος καὶ οὐδὲν ἕτερον
τῶν ἀποσπασμάτων. (Ἰδὲ τὸ ἄρθρον).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1884

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ζ΄.

Όλα τα περί του εν τω τμήματι περιεχομένου
βραβεύονται ή περί παιδείας και αρετής και
των αρετών αρετών. (Πλάτ. Θεαίτητος).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1884

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΩ ΤΕΥΧΕΙ.

Ν. Α. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ — Πραγματεία περί Λοκρών των Ὀπουν-
τιών (σελ. 1—14).

Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ — Περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (14—32).

ΒΑ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ — Ἡ παιδαγωγία ἐν τῇ πράξει — Ἡμερολόγιον
διδασκάλου (συνέχεια) (σελ. 32—36).

Ε. Μ. ΓΑΛΑΝΗ — Περὶ τῶν παιγνιδίων διὰ μικρᾶς σφαίρας παρὰ τοὺς
ἀρχαίους, ὑπὸ Δ^{ος} Marquardt (σελ. 36—40).

Η. Ν. ΗΡΕΙΩΤΟΥ — Χριστιανικὴ σφραγὶς (;) ἐξ Αἰγίου (41—43).

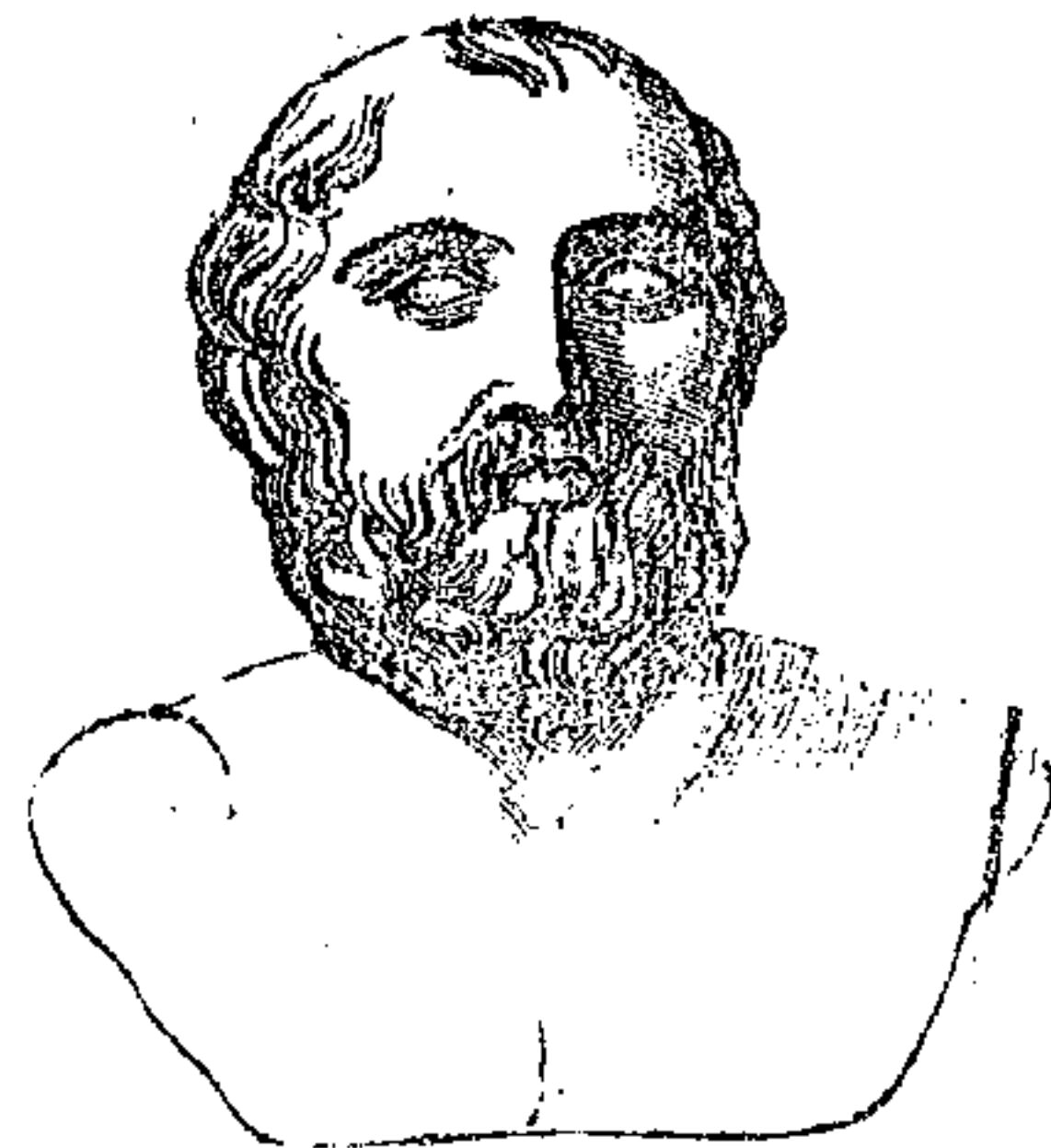
Π. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ — Δύο ἀνέκδοτα ἐπιγράμματα (σελ. 44).

Ε. Μ. ΓΑΛΑΝΗ — Βιβλιογραφικά (σελ. 44—46).

Χ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ — Πρακτικαὶ γνώσεις—Λύσεις τοῦ γ' προβλήμα-
τος.—Πρόβλημα δ' (σελ. 47).

Ἔργασια Διοικητικοῦ Συμβουλίου (σελ. 48).

Ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ « Πλάτωνος » εἰσὶν οἱ Κ. Κ. Βλ. Σκορδε-
λης, Ἐμμ. Γαλιάνης καὶ Σπ. Σούγκρας.

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

ΤΕΥΧ. Α' ΚΑΙ Β'.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΛΟΚΡΩΝ ΤΩΝ ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ.

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Διδασκ. Συλλόγῳ τῇ 28 Νοεμβρίου 1883

ΥΠΟ Ν. Α. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχ. ὄρα εἰς τευχ. Θ' καὶ Ι'. Τόμ. Γ').

Ἡ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν ἱστορία, καθάπερ πάσης ἑλληνικῆς χώρας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔχει ἐν ἀρχῇ τὸ μυθῶδες αὐτῆς μέρος. Διότι ὑπάρχουσιν ἔθνη, τῶν ὁποίων τὴν ἀργέγονον κατάστασιν δὲν δυνάμεθα ἐξ αὐτῶν τούτων νὰ μάθωμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς φιλολογίας ἐτέρου παπολιτισμένου λαοῦ, ἐπιμιγέντος αὐτοῖς εἴτε φιλικῶς εἴτε ἐγθρικῶς.

(ΤΟΜ. Ζ').

Τοιαῦτά εἰσι τὸ Γερμανικόν, τὸ Γαλλικόν, τὸ Ἀγγλικόν ἔθνος κλπ. ὧν τὴν πρώτην τῶν κατοίκων κατάστασιν μανθάνομεν παρὰ συγγραφέων Ῥωμαίων. Ὑπάρχουσι δὲ ἕτερα, ὧν τὴν ἱστορίαν οὐδαμῶθεν ἀλλοθεν ἢ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων ἔστιν ἀρύσασθαι. Ἡ δὲ ἱστορία τῶν τοιούτων ἐθνῶν μυθώδης ἐν ἀρχῇ ἐστὶν καὶ μόνον σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβαίνει ἀληθῆς, κατὰ τὴν ἀκριβῆ τῆς λέξεως ἔννοιαν, ὅταν σύγχρονος γένηται τοῖς ἱστορουμένοις γεγονόσιν. Τοιαύτη τοίνυν ἐστὶν ἡ τῶν Λοκρῶν ἱστορία. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ μυθώδες μέρος πάσης ἱστορίας δὲν εἶναι παντάπασιν ἐστερημένον ἀληθείας, διὰ τοῦτο οὐδὲ ταύτης οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ παρέλωμεν αὐτὸ ἐν σιγῇ. Ὡς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀμυδροῦ τῶν παραδόσεων φωτὸς ὁδηγούμενοι εἰσέδουμεν εἰς τὸ σκότος τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς χρόνων, ἐξετάσαντες τὰ περὶ τῆς εἰς μοίρας διαιρέσεως τῶν Λοκρῶν, τὰ περὶ γένους καὶ ἐπωνυμίας αὐτῶν, οὕτω καὶ νῦν ποιοῦντες τὰ πολεμικὰ αὐτῶν ἔργα ἐπισκοποῦμεν καὶ τὰ τῶν ἡρώων αὐτῶν κλέα, ἃ ὁ ἀθάνατος ποιητῆς ἔψαλλεν, ἀναμέλπομεν, ἕως οὗ εἰς τὸ λαμπρὸν τῆς καθαρῆς ἱστορίας φῶς εἰσεληθόντες, τὴν ἀγλὴν τῶν μύθων χαίρειν ἐάσωμεν. Οὕτω δὲ βαίνοντες ἐξετάσομεν ἐφεξῆς καὶ τὰ τῆς τῶν Λοκρῶν πολιτείας, τοὺς νόμους αὐτῶν καὶ τὰ ἔθιμα· οὐ γὰρ εὔρηται πολλάκις τοσοῦτον ἐν τοῖς γεγονόσιν ἢ ἀλήθεια, ὅσον ἐν τούτοις.

Χρόνοι μυθικοί.

Τῆς ἐνδόξου τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν καταγωγῆς λαμπρῶς καταδειχθείσης διὰ τῆς στενοτάτης αὐτῶν συγγενείας πρὸς τὸν Δευκαλίωνα καὶ τὴν Πύρραν, πρὸς τὸν Ἑλληνα, τὸν Λοκρὸν καὶ τὸν Ὀποῦντα, ὀνόματα ἐνδοξότατα καὶ ἐπισημότατα οὐ μόνον ἐν τῇ τῶν Λοκρῶν ἱστορίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, φέρ' ἰδῶμεν καὶ τὰ ἀρήια αὐτῶν ἔργα. Τὸ ψευδῶς τῷ Ἡσιόδῳ ἀποδιδόμενον πρῶημα, ἄσπις Ἡρακλέους, παρίστησιν ἡμῖν τοὺς Ὀπουντίους Λοκροὺς ἀρηϊφίλους, ὑπὸ τὸν Ἀμφιτρύωνα στρατευομένους καὶ πρὸς τοὺς Ταρτίους καὶ Τηλεβόας μαχομένους, ἐν στίχ. 23:

Τῷ δ' ἄμα ἰέμενοι πολέμοιό τε φιλόπιδός τε,
Βοιωτοὶ πλήξιπποι, ὑπὲρ σακίων πνεύοντες,
Λοκροὶ τ' ἀγγέμαχοι καὶ Φωκῆες μεγάθυμοι,
Ἴσταντ'.

Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος, μνημονεύει αὐτῶν μεθ' Ἡρακλέους στρατευομένων ἐπὶ τὸν βασιλέα τῆς Οἰχαλίας Εὐρυτον, ὃν σὺν τοῖς παισὶ φονεύουσι καὶ τὴν πόλιν αἰροῦσιν, 2, 77: Ἀρικόμενος δὲ (Ἡρακλῆς) εἰς Τραχίνα στρατεῖαν ἐπ' Οἰχαλίαν συνήθροισεν, Εὐρυτον τιμωρήσασθαι θέλων· συμμαχοῦντων δ' αὐτῷ Ἀρκάδων καὶ Μηλιέων τῶν ἐκ Τραχίνος καὶ Λοκρῶν τῶν Ἐπικνημιδίων, κτείνης Εὐρυτον αἰρεῖ τὴν πόλιν.» Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατειῶν τούτων κατάδηλον γίγνεται πρῶτον μὲν ὁ μετὰ τοῦ Ἡρακλέους γένους στενότατος σύνδεσμος τῶν Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἢ Ἐπικνημιδίων, οἳ καὶ ὡς ἥρωα ἐτίμων αὐτὸν, ᾧ ὁ φίλος Μενότιος καὶ ἱερὰ τὰ νόμιμα ἴδρυσε κατὰ Διοδ. 4, 39, 1: Μετὰ δὲ τούτους Μενότιος ὁ Ἄκτορος υἱός, φίλος ὢν Ἡρακλεῖ, κάπρον καὶ ταῦρον καὶ κρυὸν θύσας ὡς ἥρωι, κατέδειξε κατ' ἐνιαυτὸν ἐν Ὀποῦντι θύειν καὶ τιμᾶν ὡς ἥρωα τὸν Ἡρακλέα· δεύτερον δὲ τὸ φιλοπόλεμον αὐτῶν, ὅπερ δι' ἄλλων τῶν περιόδων τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἀκμαῖον καὶ ζωηρὸν ἐνέμεινε αὐτοῖς, ἕως οὗ κοινῇ τῆς Ἑλλάδος μοῖρα ἐπῆλθεν ὁ σιδηροῦς τῆς Ῥώμης ζυγὸς καὶ ἡ τῶν Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἱστορία συνεχωνεύθη τῇ καθόλου ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὴν τύχην συνεμερίσθη καθ' ἑκάστην τὰς μετὰ ταῦτα δυστυχεῖς τῇ Ἑλλάδι περιόδους μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς τουρκομάχου Ἑλλάδος ἀγώνων, ὅτε νέους Λιάντας καὶ Πατρόκλους, πατέρα καὶ υἱὸν, τὸν Ἀνδροστῆζον καὶ τὸν Ὀυσσέα προμάχους ἥρωας τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ παλιγγενεσίας ἡ Λοκρὶς, ἡ μικρὰ ἐκείνη καὶ στενὴ ταινία γῆς, ἢ παρὰ τὸν Ὀποῦντιον κόλπον ἐκτεινομένη, ἀνέδειξεν.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὸν πανελλήνιον ἐκεῖνον στόλον, ὃν κατὰ Θουκυδίδην⁽¹⁾ ὁ Ἀγαμέμνων τῶν τότε δυνάμει προὔχων καὶ οὐ τοσοῦ-

(1) Θουκυδ. 1. 90.

τον τοῖς Τινδάρειω ἄρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων ἤγειρε κατὰ τῆς Τροίας. Μνηστῆρες δὲ τῆς Ἑλένης ἦσαν οἱ Ἐπιφανέστεροι τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων καὶ οἱ ἐνδοξότεροι ἥρωες. Ἐν τούτοις κατελέγοντο καὶ οἱ τῆς Ὀπούντος Αἴας ὁ τοῦ Ὀϊλέως καὶ Πάτροκλος ὁ Μενoitίου⁽¹⁾, οἱ καὶ Ἴλιον ἦλθον τίσασθαι καθ' Ὀμηρον Ἑλένης ὀρμήματά τε στοναχάς τε καὶ κατὰ πρηγές βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον αἰθαλόεν, πρῆσαι δὲ πυρὸς θηίοιο θύρετρα. Ἐκ τῆς στρατείας ταύτης, ἣν κατὰ Θουκυδίδην⁽²⁾ θαλάσση ἤδη πλείω χρόμιοι οἱ Ἕλληνες ξυνεξῆλθον, καταφαίνεται ἡ δύναμις ἐκάστης τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Ἐν τῷ νεῶν καταλόγῳ Ἴλ. Β. μνημονεύεται τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, ἃς ἐκάστη αὐτῶν ἐχορήγησεν εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἐκεῖθεν μανθάνομεν, ὅτι τῶν Ὀπουντίων ἢ Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν⁽³⁾ ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας.

Οἱ Κῦνον τ' ἐνέμοντο, Ὀπόεντα, Καλλιάρων τε,
Βῆσσάν τε, Σκάρφην τε, καὶ Λύγεια εἰρατεινάς,
Γάρφην τε Θρόνιον τε Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαινα νῆες ἔποντο
Λοκρῶν, οἳ ναίουσι πέρην ἱερεῖς Εὐβοίας.

Ἐκεῖθεν τὰς πόλεις, ὅσας γε Ὀμηρος οἶδεν, ἐκεῖθεν τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, ἃς ἢ μικρὰ Λοκρὶς ἔπεμψεν. Εἰκάζειν δὲ χρῆ, ἵνα κατὰ Θουκυδίδην εἶπω, καὶ ταύτη τῆς στρατείας οἷα ἦν τὰ πρὸ αὐτῆς. Χώρα δέκα περίπου μιλίων μήκους καὶ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος πλάτους, πέμπουσα στόλον ἐκ τεσσαράκοντα νεῶν, φερουσῶν τεσσαρὰς περίπου χιλιάδας πολεμιστῶν κατὰ μέσον ὄρον, ὡς λέγει ὁ Θουκυδ. 1. 10 4: πεποίηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν τὰς

(1) Ἀπολλοδ. 3. 8, 2.

(2) Θουκυδ. 1. 3, 5.

(3) Ὁ σχολιαστὴς τῆς Ἰλιάδος λέγει: Λοκρῶν νῦν μέμνηται τῶν Ἐπικνημιδίων. . . . Στράβων δὲ καὶ ταῦτά φησιν περὶ Λοκρῶν. Ἐσπερίων Λοκρῶν Ὀμηρος οὐ μέμνηται.

μὲν Βοιωτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ Φιλοκτῆτου πεντήκοντα, δηλῶν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας,» ἀριθλῶς φαίνεται ἐν εὐδαιμονία διατελοῦσα διαρκεῖ· διότι ἀναλόγως τῆς τοπικῆς αὐτῆς ἐκτάσεως πρὸς τὰς μεγίστας τῶν τότε πολιτειῶν παραβαλλομένη, ὑπερτέρα φαίνεται κατὰ τὰς δυνάμεις, ἃς ἐν τῷ ἀγῶνι ἐκεῖνῳ παρέσχεν. Ἡ δὲ τοιαύτη εὐδαιμονία ἀποδεικνύει ἡσυχον καὶ εἰρηνικὸν βίον, ἐξ οὗ δηλόν, ὅτι οἱ Ὀπουντίοι Λοκροὶ λίαν πρωίμως τὸ ἀπὸ ληστείας ζῆν ἐγκαταλιπόντες ἐπὶ τὰ ἔργα ἀνθρώπων ἡμέρων καὶ πεπολιτισμένων ἐτρέπησαν, ὡς δηλόν καὶ ἐκ τοῦ Θουκυδίδου 1. 5, 3: Καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται περὶ τε Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνανὰς καὶ τὴν ταύτη ἡπειρον·» ἐνθα καίτοι μνημονεύσας τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν Ὀζολῶν, οὐδαμῶς ἐμνημόνευσε τούτων, ὅπερ πάντως θὰ ἐποίει, εἴπερ καὶ οὗτοι ὡσπερ κάκεῖνοι τὸν βίον σιδηροφοροῦντες ἀπὸ ληστείας ἐποιούοντο.

Παρὰ τὸν Αἴαντα ἔπλει εἰς Ἴλιον ὁ ἑτεροθαλής αὐτοῦ ἀδελφὸς Μέδων⁽¹⁾, ὃς μετὰ τὸ δεινὸν καὶ ἀνίατον τοῦ Φιλοκτῆτου ὑπὸ ὀλοφρονος ὕδρου ἔλκος καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, διεδέξατο τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν, οὓς καὶ εἰς Τροίαν ὠδήγησεν⁽²⁾. Μετὰ τούτους ἕτερος ἥρωες Λοκρὸς, ὁ Πάτροκλος ὁ Μενoitίου, ὁ ἐπιστήθιος καὶ ἀχώριστος τοῦ Ἀχιλλέως φίλος, ἦλθεν εἰς Ἴλιον. Οὗτος, ὡσπερ προεῖρηται, πρὸς τὸν Πηλεῖα φυγῶν, τῷ Ἀχιλεῖ συνῆν καὶ ὑπὸ χείρωνος ἐπαιδεύθη. Μέλλων δ' ὁ Ἀχιλλεὺς νὰ στρατεύσῃ ἐπ' Ἴλιον, ἰκετεύει τὸν Μενoitιον νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ υἱῷ νὰ συνεχστρατεύσῃ αὐτῷ ὑποσχόμενος εἰς Ὀπούντα ἀπάξειν τὸν περικλυτὸν υἱὸν, Ἴλιον ἐκπέρσαντα, λαχόντα τε ληΐδος αἴσαν.⁽³⁾ Ἄλλ' οὔτε ὁ Πάτροκλος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρικὴν ἐστίαν, οὔτε ὁ Αἴας εἰς τὴν ἡγεμονικὸν τοῦ οἴκου, οὔτε ὁ Μέδων· διότι οὗτος μὲν φονεύεται ὑπὸ τοῦ Αἰνείου,⁽⁴⁾ ὁ δὲ Αἴας, ὡσπερ προ-

(1) Ἴλ. Ο. 333—44. (2) Ἴλ. Β. 721—727.

(3) Ἴλ. Σ. 325.

(4) Ἴλ. Ο. 332.

εἶρηται, ἐν Γύρῃσι πέτρῃσι μεγάλῃσι¹ ὑπὸ Ποσειδῶνος ἐπελάσθη· ὁ δὲ Πάτροκλος, ὁ ἄριστος τῶν Ἀχαιῶν ἀναιρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος. Ὅποιον ὅμως ἔλαβον μέρος ἐν τῷ ἀγῶνι καὶ ὅποιον διεδραμάτισαν πρόσωπον ὅτε Αἴας καὶ ὁ Πάτροκλος μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος. Ἐν τῷ Ν καὶ Ξ καὶ Ρ τῆς Ἰλιάδος ὁ Αἴας ὁ τοῦ Οἰλέως παρίσταται συναγωνιζόμενος τῷ Αἴαντι τοῦ Τελαμώνος καὶ προμαχῶν ἥρωος. Οὕτως ὁ Ποσειδῶν, νικωμένους ἐλεῶν τοὺς Ἕλληνας, δμοιοῦται Κάλχαντι καὶ ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας παρορμᾷ εἰς μάχην· ὁ δὲ τοῦ Οἰλέως ταχύς Αἴας πρόσθεν γνοὺς τὸν θεὸν παροτρύνει τὸν Τελαμώνιον υἱὸν, νὰ σπεύσῃσι ἀμφοτέρωι πολεμίζειν ἢ δὲ μάχεσθαι κατὰ τοῦ Ἑκτορος, ἕτε ἀκούει παρ' αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο, ὅτι καὶ μόνος ἐπιθυμεῖ νὰ μάχῃται πρὸς τὸν Πριαμίδην Ἑκτορα. Ἐν τῷ Ξ ὁ λοκρὸς Αἴας ἀριστεύει μεταξὺ ὄλων τῶν Ἀργείων σίγ. 440—50.

Ἀργεῖοι δ' ὡς οὖν ἴδον Ἑκτορα νόσφι κιόντα
μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.
Ἐνθα πολὺ πρῶτιστος Οἰλῆος ταχύς Αἴας
Σάτυριον οὔτασε, δοῦρὶ μετ' ἄλμυρος Ὀξύεντι,
Ἥνοπίδην

Ἐν τῷ Π. 555 ὁ Πάτροκλος ἀναλαβὼν τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Σαρπηδόνα τοῦ Διὸς φονεύσας ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας⁴ πρῶτους ἐπαμύνειν ἐπικαλεῖται, δεινῆς συναφθείσης μάχης περὶ τὸν νεκρὸν μεταξὺ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν, καθ' ἣν καὶ ἀναιρεῖται ὑφ' Ἑκτορος.⁵ Ἀλλὰ τότε κρατερὰ συνάπτεται μάχη περὶ τοῦ σώματος τοῦ Πατρόκλου. Ὁ Ἑκτωρ ἐνδύεται τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἀνθίσταται τοῖς Ἕλλησιν· οἱ δὲ Αἴαντες προμαχοῦσι καὶ ἀπείργουσι τοὺς πολεμίους ὡσπερ Ὅμηρος ἐν τῷ Σ. τῆς Ἰλιάδος εἶρηκεν. Ἐκ πάντων τῶν προειρημένων συνάγεται,

(¹) Ὀδ. Δ. 500. (²) Ἰλ. Ν. 45. (³) Ἰλ. Ν. 66—80.

(⁴) Ἰλ. Π. 555. (⁵) Ἀστ. 822.

ὅτι ὁ Αἴας ὁ Λοκρὸς καίτοι μείων οὔτε τόσος γε ὅσος Τελαμώνιος Αἴας, ὁ πρὸς διάκρισιν μέγας καλούμενος, ἀλλὰ πολὺ μείων καὶ ὀλίγος¹) κατὰ τὸ σῶμα, ἐν τοῖς ἔργοις ὅμως οὔτε ὀλίγος οὔτε σμικρὸς δείκνυται, ἀλλὰ μάλιστα μέγας· διότι καὶ προμαχῶν τῶν Ἀχαιῶν φαίνεται καὶ ἀριστεύων, λαμπρῶν παρὰ πᾶσι κεκτημένος ὑπόληψιν ὡς εἰς τῶν ἡρώων, ἐφ' οἷς ἐσεμνύοντο οἱ Ἕλληνες καὶ εἰς οὓς τὰς ἐλπίδας ἐστήριζον, ὡς ὀηλον ἐκ τῆς προσφωνήσεως τοῦ Πατρόκλου πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας ἐν Ἰλ. Π. 136.

Αἴαντε, νῦν σφῶν ἀμύνεσθαι φίλον ἔστω,
οἷά περ πάρος ἦτε μετ' ἀνδράσιν ἢ καὶ ἀρείουσ.

Καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τοῦ Αἴαντος. Περὶ δὲ τοῦ Πατρόκλου προεῖρηται ὅτι φίλος τοῦ Ἀχιλλέως γενόμενος καὶ τὴν φιλίαν ἀρρηκτον διαφυλάξας, συνεστράτευσεν αὐτῷ ἐπ' Ἴλιον. Ἐνταῦθα συγκινητικωτάτη εἶναι ἡ θέσις αὐτοῦ, βλέποντος ἐνθεν μὲν τοὺς Ἕλληνας διωκομένους μέχρι τῶν νεῶν καὶ ἀνηλεῶς φονευόμεους ὑπὸ τῶν Τρώων, παρὰ τὴν ἡρωϊκὴν δὲ τοῦ Αἴαντος ἀμυναν, φονεύοντος πάντας τοὺς σὺν πυρὶ κηλείῳ κοίλης ἐπὶ νηυσὶ φερομένους Τρώας, τὰ πλοῖα κινδυνεύοντα νὰ καταστραφῶσι μαλερῷ πυρὶ, ἐνθεν δὲ τὸ σκληρὸν καὶ ἄκαμπτον τοῦ Ἀχιλλέως, προσιμῶντος ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν Ἰλ. Σ. 104—110, νὰ μένη παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, τοῖος ἐὼν οὔτις Ἀχαιῶν χαλκοχιτόνων, ἔνεκα τοῦ χόλου, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι· ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο ἀνδρῶν ἐν στήθεσιν ἀέξεται, ἥυτε καπνός. Δύο τότε τὰ ὕψιστα αἰσθηήματα συγκρούονται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τὸ τῆς φιλίας τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, ἀμφοτέρωι εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένα· ἀλλὰ τὸ ἄγος τῶν Ἀχαιῶν τὸν συγκινεῖ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε παρίσταται τῷ Ἀχιλλεῖ δάκρυα θερμὰ χέων καὶ ἱκετεύει αὐτὸν σώζειν τοὺς Ἀχαιοὺς. Καὶ

(¹) Ἀστ. Β. 528—30. (²) Ἀστ. Ο. 742.

πρῶτον μὲν αἰτεῖ συγγνώμην διὰ τὸ θαψιλῆς δάκρυον λέγων Ἴλ. Π. 21—25.

ὦ Ἀχιλλεῦ, Πηλεὺς υἱέ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
μὴ νεμέσῃ· τοῖον γὰρ ἄχος βεβήηκεν Ἀχαιοῦς.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες, ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι οὐτάμενοί τε.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν διήγησιν τῶν συμφορῶν τῶν φιλοτάτων Ἀχαιῶν τραχύνεται καὶ θυμὸν ἀναλαβῶν, ἀντονειδίζει τῷ Ἀχιλλεῖ τὸν χόλον, ὀνειδίσαντι αὐτῷ θακρύνοντι ἤυτε κούρη νηπίη,⁽²⁾ οὐκέτι δάκρυα χέων, ἀλλὰ βαρυστενάχων, διὰ τῶν ἐξῆς Ἴλ. Π. 29: Σὺ δ' ἀμήχανος ἔπλευ Ἀχιλλεῦ! καὶ ἐπάγει μετ' εὐδιαθέτου εὐχῆς — μὴ ἐμὲ γοῦν οὐτός γε λάβοι χόλος, ἐν σὺ φυλάσσεις. Καίτοι δὲ ὑπερηפוὶ τὸν Ἀχιλλεῖα τὴν πᾶσαν σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων αὐτῷ ἀνατιθέμενος καὶ κηρύττων ὅτι οὐδὲν ὠφέλησαν τοὺς Ἀχαιοὺς οἱ ἄλλοι ἄριστῆες, ἀλλὰ τετρωμένοι κείνται, δὲν λείπει ὁμως ἐλέγχων τὴν σκληροκαρδίαν αὐτοῦ λέγων ἐν Ἴλ. Π. 33:

Νηλεΐε! οὐκ ἄρα σοὶ γε πατήρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς,
οὐδὲ θείης μήτηρ· γλαυκὴ δὲ σε τέκε θάλασσα,
πέτραι τ' ἠλίβατοι· ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.

Τέλος δὲ κεντήσας καὶ ἐρεθίσας τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ, ζητεῖ τὰ ὅπλα αὐτοῦ καὶ τοὺς Μυρμιδόνας, ἵνα πολεμῶν αὐτὸς σώσῃ τοὺς Δαναοὺς. Προεῖρηται δὲ, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀναλαβεῖν τὴν πανοπλίαν καὶ τοὺς Μυρμιδόνας καὶ ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ τρεῖς μὲν ἠνάγκασε τοὺς Τρῶας διὰ τρομερᾶς σφαγῆς νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰ τεῖχη· ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι Ἴσος, τότε ὁ φοῖβος Ἀπόλλων ἔστη ἐπὶ πύργου εὐδμήτου τούτῳ μὲν ὁλοῶς φρονέων, Τρῶεσσι δ' ἀρήγων. Καὶ ἐνῷ τοῦτον μὲν δεινὰ ὀμοκλήσας, προσέταξε νὰ ἀποσυρθῆ, εἰπὼν, ὅτι

(1) Ἴλ. Π. 7. (2) Ἴλ. Π. 700.

δὲν πέπρωται νὰ κυριευθῆ ἡ πόλις τῶν Τρῶων οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀχιλλεῦς, πολλῶ αὐτοῦ ἀμείνωνος, παροτρύνει τὸν ἀναντίον τὸν Ἔκτορα εἰς μάχην. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τρεῖς ὁ Πάτροκλος, θεῶ ἀτάλαντος Ἄρηι, ὠρμησε κατὰ τῶν Τρῶων, τρεῖς δ' ἐννέα φῶτας ἔπεφνεν. Ἀλλ' ὅτε δὴ πάλιν τὸ τέταρτον ἐπήλθε δαίμονι Ἴσος, ἐφάνη ἡ τοῦ βίου τελευτῆ! διότι ὁ Ἀπόλλων ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν μάχην, πλήττει αὐτὸν τῇ χειρὶ κατὰ μετάφρενον καὶ τοὺς εὐρέας ὤμους. Στροφοδινούονται τότε οἱ ὀφθαλμοὶ του, μένει ἐνεὸς, ἀφοπλίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ οὕτω πρόχειρος εἰς φόνον τῷ βουλομένῳ ἔστηκεν. Καὶ πληγόνεται μὲν ὑπὸ τοῦ Εὐφόρβου, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων, ἀρπάζει ἐκ τῶν ἐταίρων δόρυ καὶ τρέπει αὐτὸν εἰς φυγὴν. Ἀλλ' ὅτε πλέον θεοῦ πληγῆ καὶ δουρὶ δαμασθεὶς, ἀπεσύρετο εἰς τοὺς ἐταίρους, ὁ Ἔκτωρ ἰδὼν αὐτὸν ὀξεῖ χαλκῷ βεβλημένον, οὐτάσε δουρὶ νεῖατον ἐς κενεῶνα· διὰ πρό δὲ χαλκὸν ἔλασσε, δούπησε δὲ πεσῶν, μέγα δ' ἤκαχε λαῶν Ἀχαιῶν.⁽¹⁾

Ἡλίκον δ' ἐγένετο τὸ ἐκ τοῦ θανάτου αὐτοῦ πένθος τοῖς Ἀχαιοῖς, δῆλον ἐκ τῆς τοῦ Μενελάου ὁμιλίας πρὸς τὸν Ἀντιλόχον, ᾧ ἐντέλλεται, νὰ φέρῃ τὴν λυγρὰν ἀγγελίαν τῷ Ἀχιλλεῖ Ἴλ. Ρ. 685—93:

εἰ δ' ἄγε δεῦρο, Διοτρεφεῖς, ὄφρα πύθῃται
λυγρῆς ἀγγελίης, ἢ μὴν ὠφελλε γενέσθαι.
Ἦδη μὲν σὲ καὶ αὐτὸν ὀέομαι εἰσορόωντα
γιγνώσκειν, ὅτι πῆμα θεὸς Δαναοῖσι κυλίνδει,
νίκη δὲ Τρῶων· πέφαται δ' ὄριστος Ἀχαιῶν
Πάτροκλος, μεγάλη δὲ παθὴ Δαναοῖσι τέτηκται.

Ἐνταῦθα βλέπομεν ὅμα, ὅτι καὶ ὁ ἄριστος τῶν Ἀχαιῶν καλεῖται. Καὶ ἀληθῶς, ἀφοῦ μόνος τοσοῦτο ἠγαπήθη ὑπὸ Ἀχιλλεῦς, αὐτὸς τὸ πᾶν εἰς σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων ἐπραγματεύσατο, αὐτὸς φιλοπόνως τοῦ Νέστορος ἀνέσχετο, τὸν Εὐρύπυλον πληγωθέντα φιλοστόργως ἰάσατο, αὐτὸς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐδάκρυσε, τὸν Ἀχιλλεῖα σκληρῶς

(1) Ἴλ. Π. 819—22.

διακείμενον ἔπεισε καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν ἔθετο, πῶς νὰ μὴν ἦναι ἄξιος τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπωνυμίας; Καὶ εἰ μὲν λυγρὰ ἦν ἡ ἀγγελία πᾶσι τοῖς Ἀχαιοῖς, οἷα ἄρα γε ἦν τῷ Ἀχιλλεΐ, ὅς ἐπιγνοὺς τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ ἑταίρου, ηὔχετο νὰ ἀπέθνησκεν ἀμέσως, μὴ ἐπαμύνας αὐτῷ κτεινομένῳ· ἀμφοτέρησι δὲ χερσὶν ἔλων κόνιν αἰθολόεσαν, χεύατο καὶ κεφαλῆς, χαρίεν δ' ἤσχυνε πρόσωπον· νεκταρίῳ χιτῶνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη, αὐτὸς δ' ἐν κόνιῃσι μέγας μεγαλωστί τεχνυθεὶς κείτο, φίλησι δὲ χερσὶ κόμην ἤσχυνε δαΐζων» Ἰλ. Σ, 22—27. Οἱ Ἀχαιοὶ ἀγωνίζονται νὰ λάβωσι τὸ σῶμα τοῦ Πατρόκλου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἀνδρόφρονος Ἑκτορος διώκονται καὶ φεύγοντες νῆας τε καὶ Ἑλλήσποντον ἔκοντο· οὐδὲ θὰ ἐλάμβανον τὸν νεκρὸν, εἰ μὴ ἐπεφαίνετο ὁ Ἀχιλλεύς, ὅτε οἱ Ἀχαιοὶ ἀσπασίως Πατρόκλον ἐκ βελέων ἐρύσαντες κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι. Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ὀρκίζεται ὁ Ἀχιλλεύς, ὅτι δὲν θὰ θάψῃ αὐτὸν μετὰ τῶν νενομισμένων τιμῶν, πρὶν ἢ λάβῃ τὰ τεύχεα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑκτορος καὶ σφάξῃ πρὸ τῆς πυρᾶς δώδεκα ἀγλαὰ Τρώων τέκνα. Τοῦτο πράττει, ὡς γνωστόν. Θέτιδος κομισάσης αὐτῷ τὰ ὄπλα παρ' Ἡφαίστου, ὀπλιζέται καὶ στρατιὰν ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. Διὸς δ' ἐπιτρέψαντος κατέρχονται οἱ θεοὶ πάντες βοηθήσοντες οἱ μὲν τοῖς Ἑλλησιν, οἱ δὲ τοῖς Τρωσίν. Ὁ Ἑκτωρ ἀνθίσταται μὲν Ἀχιλλεΐ, ἀλλὰ τέλος διώκεται καὶ φεύγων σώζεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, οἱ δ' ἄλλοι Τρῶες φεύγουσι διωκόμενοι πρὸς τὴν πόλιν, ἔνθα εἰσῆλθον σπυρινοὶ ὑπὸ Ἀπόλλωνος, Ἀγήνορι ὁμοιωθέντος καὶ Ἀχιλλεῖα ἐξαπατήσαντος. Ἀλλὰ τῶν λοιπῶν Τρώων εἰς τὸ Ἴλιον ὑποχωρησάντων, μόνος ὁ Ἑκτωρ μένει ἔξω. Παρακαλούντων δὲ τῶν γονέων εἰσελθεῖν, ἀπαρνεῖται. Ὑπεναντίον δ' ἐλθὼν Ἀχιλλεύς, τρις διώκεται περὶ τὰ τεῖχη. Ζεὺς δὲ ταλαντεύει τὰς μοίρας ἀμφοτέρων. Καὶ αἱ μὲν τοῦ Ἑκτορος ἐπὶ γῆς χωροῦσιν, αἱ δὲ τοῦ Ἀχιλλεύς ἄνω φέρονται. Οὕτω Ζεὺς κελεύει Ἀπόλλωνα ἀποχωρεῖν τῆς μάχης. Καὶ ὁ μὲν ἀποχωρεῖ, ἡ δὲ Ἀθηναῖα Δηϊφόβῳ τῷ Πριάμῳ παιδὶ ὁμοιωθεῖσα παρορμᾷ Ἑκτορα Ἀχιλλεΐ ἀντιτάξασθαι· ὁ δὲ πεισθεὶς ἀνθίσταται καὶ ἀναιρεῖται, δεθείς τε ἀπὸ τοῦ ἄρματος τοῦ

Ἀχιλλεύς σύρεται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων. Τότε δὲ ἐπῆλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ Πατρόκλου πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ τὸν θάψῃ ὅ,τι τάχιστα, ἵνα μὴ περιπλανᾶται ματαίως ἀν' εὐρυφυλὲς Ἄϊδος δῶ, ἀλλὰ νὰ περάσῃ τὰς πύλας αὐτοῦ, μακρὰν τῶν ὁποίων εἶργον αὐτὸν αἱ ψυχὴ τῶν νεκρῶν, εἶδωλα καμώντων.¹⁾ Τότε ὁ Ἀχιλλεύς μεταδίδωσιν αὐτῷ τῶν νενομισμένων, ἐκπληρῶν τὸν ὄρκον, ὃν εἶχεν ὀμόσει, λέγων Ἰλ. ψ, 20:

Χαίρε μοι, ὦ Πατρόκλε, καὶ εἰν' Ἄϊδοιο δομοισί! πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω, τὰ πάροισιν ὑπέστην· δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς, τοὺς ἄρα σοι πάντας πῦρ ἐσθλεί. Ἑκτορα δ' οὔτι δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.

Σφάξας δὲ τὰ δώδεκα ἀγλαὰ τῶν Τρώων τέκνα, πολλὰ δ' ἱρὶα μῆλα καὶ εἰλίποδας ἔλικας βοῦς καὶ ἄλλα θύματα ἐμβαλὼν τῇ πυρᾷ, πίσυρας ἐριαύχηνας ἵππους, καὶ δύο κύνας, ἔπειτα ἀγῶνα τίθησι μεγαλοπρεπέστατον, ἐν ᾧ οἱ τῶν Ἀχαιῶν ἀριστῆες ἠγωνίσαντο. Καὶ δρόμῳ μὲν Ὀδησσεύς, ἵπποις δὲ Διομήδης, ἄλλοι δ' ἄλλως νικῶσι καὶ οὕτω τελευτᾷ ὁ ἀγῶν.

Συμπληροῦντες δὲ τὰ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, μνημονεύομεν ἐν συντόμῳ καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν, τεκμήριον οὐ σμικρὸν τοῦ αὔξοντος πληθυσμοῦ καὶ δὴ καὶ τῆς εὐημερίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν κατοίκων. Οὕτω δὲ πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν ἀποικιῶν τῶν Ὀζολῶν καὶ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, μνημονευτέον καὶ τὴν ἐν Ἰλιδί· διότι, ὅτε ὁ Στράβων περιηγεῖτο τὴν Ἑλλάδα, Ὀπουντίοι κατώκουν τὴν Ἰλίδα. Συνδυάζοντες δὲ τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀρπαγὴν τῆς νεωτέρας Πρωτογενείας καὶ τὴν τοῦ Στράβωνος μαρτυρίαν ταύτην²⁾ εὐρίσκομεν τὴν ἐν Ἰλιδί ἀποικίαν τῶν Ὀπουντίων ἀρχαιοτάτην. Πρὸς δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐκπεμφθείσας μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Πρακλειδῶν ἀπὸ τοῦ

(1) Ἰλ. 71. (2) Στράβ. 9, 125.

Φρικίου Ὄρους τῆς Λοκρίδος. Τοιαῦταί εἰσιν αἱ Φρικωνίδες κληθεῖσαι πόλεις Λάρισσα ἢ Λύρησσα καὶ ἡ Κύμη, ἧτις μεταξὺ τῶν δώδεκα ἡπειρωτικῶν Διολικῶν πόλεων εἶχε τὰ πρεσβεῖα καὶ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἐθεωρεῖτο ὡς πρωτεύουσα καὶ κέντρον τῆς Διολικῆς ὑμοσπονδίας, τελουμένων ἐν τῷ αὐτόθι ἱερῷ ἰδρύματι τῶν κοινῶν αὐτῆς συνόδων καὶ τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων.⁽¹⁾ Καὶ ἄλλη δὲ πόλις Διολικὴ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ αἱ Κάναι, ἀντικρὺ τῆς Λέσβου, ἀποικία τῶν ἐκ Κύνου τῆς Λοκρίδος ἀποικισάντων λέγεται.⁽²⁾ Καὶ αὕτη δὲ ἡ νῆσος Κέως ἀρχαίῳθεν φαίνεται ἀποίκους Ὀπουντίους δεχθεῖσα, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ὀπουντίους μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων διατηρηθείσης σχέσεως.⁽³⁾

(1) Στραβ. 13, 21.

(2) Στραβ. 13, 616. (3) Ἡροδ. 8, 1.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἐκθεσις συνταχθεῖσα κατ' ἐντολὴν τοῦ κ. Ν. Α. Μαυροκορδάτου, ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως.

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Καθηγητὸς τοῦ Πανεπιστημίου).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ἡ παρούσα διατριβὴ συνετάχθη κατὰ τὸ 1880 τῆ ἐντολῆ τοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου, τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, δημοσιεύεται δὲ νῦν ἀναλλοίωτος τῆ ἀδείᾳ τοῦ ἀξιοτίμου κ. Δ. Βουλπιώτου, ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημ. ἐκπαιδεύσεως, πρὸ πάντων ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν γνωσθῆ τὸ ἐν Αὐστρίᾳ κρατοῦν σύστημα τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ προκύψῃ ἴσως ὠφέλειά τις ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τοῦ συστήματος τούτου πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον.

Ἐν οὐδενὶ πεδίῳ τοῦ δημοσίου βίου τῆς Αὐστρίας ἐξεδηλώθη κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετηρίδας πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις τοσοῦτον σταθερὰ καὶ ζωηρὰ ὅση ἐν τῷ κλάδῳ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Διὰ τῶν νέων διοργανισμῶν τῶν γυμνασίων, τῆς συστάσεως βιοτεχνικῶν σχολείων (Real-Schulen) καὶ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ κανονισμοῦ τῶν πανεπιστημίων, τὸ ὑπουργεῖον Thun ἱδρυσε κατὰ τὸ ἔτος 1849 νέαν ἐποχὴν, ἧτις ἔκτοτε δὲν ἔπαυσε νὰ ἐξασκῆ τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπιρροὴν ἐπὶ πασῶν τῶν τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αὐστρίας.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν μέσθην ἐκπαίδευσιν ἐδόθη τοιοῦτοτρόπως ὤθησις εἰς τὸν ἀναδιοργανισμὸν αὐτῆς, ἠκολούθησαν δὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο πάντα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Γερμανίας· ἔκτοτε δὲν ἐπαύσαντο τὰ διαδεχόμενα ἀλλήλα ὑπουργεῖα νὰ ἐπιφέρωσι σπουδαίας βελτιώσεις εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπ' ὅψιν λαμβάνοντα ἐκάστοτε τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Εὐρισκόμενοι καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαρρυθμίσωμεν καὶ ἀναμορφώσωμεν τὰ πεπαλαιωμένα ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει καὶ ἐπομένως κακῶς ἔχοντα, ὡς μὴ συνάδοντα πλέον ἐνεκα τῆς στασιμότητος αὐτῶν πρὸς τὰς γιγαντιαίας προόδους, ἃς ἐποιήσαντο τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, ἀπαντῶμεν πλειοτέρας δυσκολίας ἢ οἱ ἀναμορφωταὶ τῆς παιδείας ἀλλαγῆ. Οὐ μόνον ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὅψιν τὸν ἰδιόζοντα χαρακτῆρα τοῦ Ἑλλήνος καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ὅλως προσοχὴν, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ καλλιέργεια τῆς κλασικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἀλλ' ἔχομεν νὰ παλαιώσωμεν καὶ κατὰ τῶν ἀποτελεσμάτων κακῶν ἔξεων, ἐρριζωμένων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ· βεβαίως αἱ ἀένναιοι ἀντικαταστάσεις καὶ διαδοχαὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπουργῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνίστε ἔλειπε πᾶσα ἐπιστημονικὴ εἰδικότης, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ αὕτη ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν, νὰ εἰσαγάγωσι κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν βελτιώσεις, δὲν συνετέλεσαν μέχρι τοῦδε ὅπως καὶ οἱ ὄντως ἀνάμενοι ἐκ τῶν τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως διευθυνόντων ἐκρίζωσι τὰ ἐπισωρευθέντα κατὰ τὸ παρελθὸν κακῶς κείμενα.

Ἐνῶ λ. γ. οἱ νεώτεροι ἀναμορφωταὶ τῆς παιδείας ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ, εὖρον προϋπάρχουσαν τὴν πρὸς ἕν τι ὑψηλὸν ἰδεῶδες ἄγουσαν τάσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν κανονισμῶν, ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἀρχίσωμεν ἐκ τοῦ σημείου; ἔνθα ἐκεῖνοι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν εὕρισκοντο; εἰσὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἡμέτερα γυμνάσια ἔχουσιν ἔτι ὅπως ἡ βαυαρικὴ ἀντιβασίλεια πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος διέπλεσεν αὐτὰ, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ κανονισμὸς τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου ἕκτοτε οὐδόλως προσηρμόσθη πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν σημερινῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, ὅπερ ἐνδελεχῶς ἀκολουθεῖ τὴν ἀκατάσχετον πρόοδον τῆς ἐκπολιτιζομένης ἀνθρωπότητος.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως εὕρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς πείρας τῶν μᾶλλον προοδουσάντων ἔθνων, νὰ λαμβάνωμεν τὰ παρ' αὐτοῖς ἰσχύοντα συστήματα ὡς πρότυπα ἢ τι ὑποδείγματα διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων ἀναμόρφωσιν.

Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θέλει ἀρνηθῆ, ὅτι αἱ τοιαῦται ἀναμορφώσεις, ἵνα ὦσι λυσιτελεῖς, ὀφείλουσι νὰ γίνωνται βαθμηδὸν καὶ συνεχῶς· ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα θὰ ἦτο ἀναχρονισμὸς ἐν ἐπιγνώσει τελούμενος, ἐὰν καὶ τῶρα ἀκόμη, καίτοι συναισθανόμενοι τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην τοῦ ἀναδιοργανισμοῦ, ἠθέλομεν ἀκολουθήσει τὸν ἄλλως σωτήριον γνώμονα τῆς βαθμιαίας ἐφαρμογῆς τῶν εἰσακτέων βελτιώσεων, ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν γενναίαν ἀπόφασιν, ὅπως δι' ἑνὸς ἄλλματος φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὠφείλε σήμερον νὰ ἦναι ἡ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐκπαίδευσις· τὸ δὲ ἄλλα τοῦτο ὀφείλει νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εὐεργετήσῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ ὑπουργός, ἀναλαμβάνων τὰς συνεπείας καὶ περιφρονῶν τὰς μυρίας κατακραυγὰς, αἵτινες οὐδέποτε θέλουσι λείψει ἐκ μέρους τῶν ἀντιφρονούντων, τῶν ραθύμων, ἀμαθῶν καὶ ἀντιπροοδευτικῶν, ἐτοίμων νὰ παρταχθῶσι κατὰ παντὸς ἔργου ἡρωϊκοῦ, ἀνατρέποντος αὐτούς.

Ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν τὴν γενναίαν ἀπόφασιν δὲν πρέπει νὰ λανθάνῃ ἡμᾶς, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐγκλείει πολλοὺς ἔτι κινδύνους, οὓς ἐκ τῶν προτέρων ἀτενίζοντες καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ἔχοντες, ν' ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ἕξεις παλαιὰς καὶ προλήψεις, εὐ-

κόλως θέλομεν κατανικήσει. Τοιοῦτός τις εἶναι ὁ προκύπτων ἐκ τῆς συνηθείας ἡμῶν, νὰ θέλομεν νὰ φανῶμεν ἔτι ἀνώτεροι τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἐπιφέρωμεν δῆθεν βελτιώσεις τῶν βελτιώσεων ἐκείνων· εἶναι δυστυχῶς χαρακτηριστικὸν νόσημα τῶν παρ' ἡμῖν νομοθετῶν, νὰ ἐπιδείκνυνται κατὰ πάντα εἰδικοί καὶ ἀνώτεροι τῶν πραγματικῆν ἱκανότητος ἐκ τῆς πείρας κτησαμένων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐντείλωμεν τοῖς μέλλουσι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ἐκπαίδευσεως νὰ ὦσιν ἐντελῶς κάτοχοι τῶν ἀλλαχοῦ ἰσχυρόντων συστημάτων καὶ ν' ἀπέχῃσι τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐπιφέρωσι τὰς λεγομένας βελτιώσεις. Ἄλλος δὲ κίνδυνος θέλει προκύψει ἐκ τῆς ἀναθέσεως τῆς θεραπείας τῶν κακῶς κειμένων εἰς ἐπιτροπὰς πολυμελεῖς· καθὼς μία ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς παρ' ἡμῖν τοῦ ἀρίστου τῶν διοργανισμῶν τῆς ἐκπαίδευσεως, θέλει εἶσθαι ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ μέσου τινὸς ὄρου ἐκ διαφόρων ἀληθειῶν, ὅσας ἀναντιρρήτως ἐκ τοιούτων ἐπιτροπῶν θέλει ἀπαρρεύσει. Ἐκαστὸν τῶν μελῶν αὐτῶν θέλει ὑποστηρίξει ἰδίαν γνώμην· ὁ ἐν Γαλλίᾳ ἐκπαιδευθεὶς θέλει προτείνει σύστημα γαλλίζον, ὁ ἐν Γερμανίᾳ γερμανίζον καὶ ἄλλοι ἄλλο, διὰ δὲ τῆς χαρακτηριζούσης ἡμᾶς, ὅταν μάλιστα δὲν κεκτῆμεθα πολλὰς καὶ σαφεῖς γνώσεις ἢ πολλὰς ιδέας, ἰσχυρογνωμοσύνης ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῆς μιᾶς ταύτης γνώσεως ἢ ιδέας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ τι τέλειον ἐκ τοῦ μέσου ὄρου τῶν γνωμῶν πολυμελῶν ἐπιτροπῶν. Ὅπερ δὲ τὸ χεῖριστον, θὰ εὐρεθῶσι πολλοὶ, οἵτινες θὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν παρεισαγωγὴν καὶ ἰδίων γνωμῶν, αἵτινες ἀδύνατον εἶναι νὰ ὦσι κρείττονες τῶν ἀλλαχοῦ ἰσχυροῦσων, ἐφαρμοσθεισῶν καὶ εὐδοκιμησασῶν· καὶ ἰδοῦ, ὅτι ὁ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀναμορφωτῶν ἀπειλούμενος κίνδυνος δὲν πρέπει νὰ περιφρονηθῇ.

Ἦθέλομεν προτείνει ἀντιγραφὴν ἀπλὴν ἰσχυρόντος τινὸς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἔθνους τινὸς μεγάλου καὶ πεπολιτισμένου, ἀνεὺ τῆς ἐλαχίστης ἀλλοιώσεως αὐτοῦ, ἐὰν τοῦτο ἦτο δυνατόν. Οἱ μέχρι τοῦδε τὰ τῆς παιδείας διέποντες εὐτυχῶς ἱκανὸν χρόνον ἄφησαν νὰ παρέλθῃ, ἀφ' ὅτου ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ εἰσῆχθησαν νέοι διοργανισμοί· ἕκτοτε δὲ οἱ ἔχοντες βραβυμῶδες ἠδυνήθησαν νὰ

ἴδωσι, ποῖοι ἐξ αὐτῶν ἠυδοκίμησαν, ὥστε νὰ δύνανται καὶ παρ' ἡμῖν νὰ εἰσαχθῶσι. Βεβαίως ὁμως δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἢ ἐκ τῶν πραγμάτων ἢ μὲν πείρα θέλει ἐπιβάλλει μεταρρυθμίσεις τινὰς τῶν παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιδέκτων διορθώσεως δοκούντων. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερος κίνδυνος δυνάμενος νὰ καταστρέψῃ τὸ ὅλον ἔργον: - ὁ παρ' ἡμῖν τοσαύτην τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν καὶ τῆς ἐν ἡμῶν σκοπέμεθα καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως πείραν ἔχων, ὅπως κληθῆμεν εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τοῦ ἀναμορφωτοῦ, ἀφοῦ ὁμολογουμένως εἰσι τόσῳ ὀλίγοι οἱ τοῦ βίου αὐτῶν ἔργον ἐκλέξαντες τὴν παιδαγωγίαν καὶ τὴν μέθοδον τῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως;

Εὐτυχῆς λογίζομαι ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ πεφωτισμένου καὶ ἀκριβοῦς τὰ τῆς παιδείας ἡμῶν γινώσκοντος ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης πρεσβεύει ὅτι τὸ μέχρι μαρasmus καὶ σαπρότητος νοσοῦν δένδρον τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως, μόνον διὰ τῆς ἐκ τῶν ριζῶν ἀρχομένης καὶ εἴτα εἰς τὸν κορμὸν καὶ τὴν κορυφὴν προβαινούσης Θεραπείας δύναται εἰσέτι νὰ ἰαθῆ, καὶ ἔστις παραδέχεται τὰς ἀνωτέρω σκέψεις, τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκθέσω αὐτῷ τὴν ἐπὶ τῶν πρακτέων γνώμην μου, πρὸ πάντων δὲ νὰ ὑποδείξω τί ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν συμβαίνει ἀλλαγῆς καὶ πῶς ἡδυνάμεθα νὰ μεταφέρωμεν εἰς ἡμᾶς τοὺς μᾶλλον εὐδοκίμησαντας τῶν θεσμῶν ἐκείνων. Ἡ ἀποπειραθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμῶν καὶ ἐπιτευχθεῖσα μεταρρυθμίσεις τῆς μεθόδου ἐν τῇ κατωτάτῃ ἐκπαιδεύσει, μοι παρέχει τὴν ἐλπίδα, ὅτι διὰ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ προέδρου αὐτοῦ, κυρίου Μαυροκορδάτου, ὡς ὑπουργοῦ θέλει ἐπιτευχθῆ ἢ ποθουμένη τῶν βελτιώσεων εἰσαγωγή καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῆς ἐκπαιδεύσεως κλάδους. Ὅσοῦτον κατάκειται νῦν ἢ ἡμετέρα μέση, ἀνωτέρα καὶ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις, τοσοῦτον ἐτύφλωτον οἱ μέχρι τοῦδε ὀλιγωροῦντες περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῆς, ὡς καὶ μόνον ἢ παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ ριφθεῖσα ἰδέα, ὅτι πρέπει τάχιστα νὰ ἐπέλθῃ ριζικὴ ἀναμόρφωσις, εἶναι ἀξία τῆς ἐθνικῆς ἐγνωμοσύνης.

Μεταξὺ πάντων τῶν διοργανισμῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, οὗς

ἔτυχεν εἴτε νὰ διεξέλθω εἴτε ἐμπράκτως νὰ ἴδω λειτουργοῦντας, παρετήρησα, ὅτι οἱ ἐν Αὐστρίᾳ νῦν ἰσχύοντες καὶ ἰδίως οἱ τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως εἰσὶν οἱ καταλληλότεροι καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς ἡμετέρας ἀνάγκας συνάδοντες. Ἀπὸ τῆς πρώτης μου ἡλικίας φοιτήσας ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ κατώτερα ἐκπαιδευτήρια τῆς Βιέννης, εἰς τὸ γυμνάσιον, τὸ τότε ἰδρυθὲν πρότυπον βιοτεχνικὸν σχολεῖον, τὸ πολυτεχνεῖον καὶ τὸ πανεπιστήμιον τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ συμπληρώσας εἴτα τὰς σπουδὰς μου εἰς τὸ πολυτεχνεῖον τῆς Καρλσρούης καὶ τὰ πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου, τῆς Βυρτσβούργης, τῆς Βιεδελβέργης καὶ τῶν Παρισίων, ἐπισκεφθεὶς δὲ ἔκτοτε ὡς καθηγητῆς κατ' ἐπανάληψιν τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Εὐρώπης, ἐν ἔτει δὲ 1877 ἐντολῇ τοῦ ὑπουργοῦ τὰ τε χημεῖα τῶν εὐρωπαϊκῶν πανεπιστημίων καὶ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς μέσης καὶ τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ἐπέισθην, καθ' ἃ καὶ ἐν ταῖς τότε σταλείσιν ἐκθέσεσί μου ἀναφέρω, ὅτι καὶ ἐὰν δὲν δυνάμεθα ἴσως καθ' ὅλα νὰ παραδεχθῶμεν πάντας τοὺς αὐστριακοὺς κανονισμοὺς, οὐχ ἤττον ὁμως ἠθέλομεν εἶσθαι εὐτυχεῖς καὶ βεβαίως ἀπηλλαγμένοι τῆς φθοροποιᾶς καὶ ἐπονειδῆστου ἡμιμαθείας, τῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων γυμνασίων ἀπολυομένων, ἐὰν παραδεχόμεθα τὸν διοργανισμὸν τῆς ἐν Αὐστρίᾳ ἰσχυούσης μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ὅτι τέλος τὸ ἡμέτερον πανεπιστήμιον, ὅπερ ἰδρυθῆ μὲν καθ' ὑπόδειγμα γερμανικόν, συνεπληρώθη δὲ προσλαβὼν πλείστας διατάξεις ἐκ κανονισμῶν γαλλικῶν πανεπιστημίων, τότε μόνον θέλει ἀποφέρει ἀληθεῖς καρποὺς, ὁπότεν εἰσαχθῶσιν ἐν αὐτῷ οἱ ἐν ταῖς αὐστριακοῖς καὶ γερμανικοῖς πανεπιστημίοις ἰσχύοντες νεώτεροι θεσμοί.

Ἐν τῷ παρόντι λοιπὸν ἔργῳ ἐκτίθημι μεθοδικῶς μελέτην περὶ τῶν διαφόρων κανονισμῶν τῆς κατωτάτης, τῆς μέσης καὶ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐν Αὐστρίᾳ καὶ συνάγω ἔκ τινων ἐξ αὐτῶν προτάσεις περὶ τῶν παρ' ἡμῖν εἰσακτέων. Ἴδὼν δὲ μακρηγορήσω, εἰμὶ συγγνωστός, διότι ἐπεθύμουν ν' ἀνταποκριθῶ ὅσον δυνατόν πληρέστερον εἰς τὴν φιλόφρονα καὶ τιμῶσαν με πρόσκλησιν τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ.

Εἰ μή τι ἄλλο, ἐλπίζω νὰ συντελέσω διὰ τοῦ ἔργου τούτου εἰς τὴν κατὰ τι διαφώτισιν τῶν τε διδασκόντων καὶ τῶν μελλόντων ν' ἀναλάβωσι ποτε τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἑπαγωγὴ τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ διάφορα ὑπουργεῖα.

1) Ἑπουργεῖον τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως. Εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπουργείου τούτου ὑπάγονται τὰ λαϊκὰ λεγόμενα σχολεῖα (Volksschulen), τὰ τρία εἶδη τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς μέσης ἐκπαίδευσως, οἷα εἰσὶ τὰ γυμνάσια, τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα (Real - Schulen) καὶ τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια (Real - Gymnasien), τὰ πανεπιστήμια, τὰ θεολογικὰ διδασκαλεῖα, τὰ χειρουργικὰ σχολεῖα, τὰ μακροτήρια, τὰ πολυτεχνεῖα, τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῶν βαναύσων τεχνῶν, τὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, τὰ σχολεῖα μέχρι τῶν ἀκαδημιῶν τῶν ὠραίων τεχνῶν καὶ τῆς μουσικῆς, τὰ διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν δημοδιδασκάλων, τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῶν κορασίων καὶ τὰ παρθεναγωγεῖα, τὰ τῶν κωφῶν, κωφαλάλων, τυφλῶν, βαττολόγων καὶ τῶν φρενοελαβῶν.

2) Ἑπουργεῖον τῆς γεωργίας· τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῆς γεωργίας καὶ τῆς δασονομίας.

3) Ἑπουργεῖον τοῦ ἐμπορίου· τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τηλεγραφητῶν.

4) Ἑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν· τὰ εἰδικὰ σχολεῖα τῶν μεταλλευτῶν καὶ αἱ ἀκαδημίαι τῶν μεταλλειολόγων.

5) Ἑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν· ἡ ἰατροχειρουργικὴ ἀκαδημία τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ, τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν κτηνιατρῶν, τὰ εἰδικὰ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν ἀξιωματικῶν ὅλων τῶν ὅπλων καὶ τοῦ ναυτικοῦ.

6) Ἑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν· ἡ ἐν Βιέννῃ ἀκαδημία τῶν ἀρχαιολογικῶν γλωσσῶν.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ.

1. Κατωτέρα ἐκπαίδευσις.

Ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις δὲν παρέχεται μὲν ἐν Αὐστρίᾳ δωρεάν, ἀλλ' οἱ ὄροι, ὑφ' οὓς γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰ ὑπαγόμενα εἰς αὐτὴν ἐκπαιδευτήρια οἱ παῖδες, εἰσὶ τόσῳ ἐλαφροὶ, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς δωρεάν παρεχομένη ἢ ἐν αὐτοῖς διδασκαλία. Ἀφ' ἑτέρου ὁμοῦς ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ τέκνου τῆς πλουσιωτέρας ἢ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας μέχρι τῶν παιδῶν τοῦ πένητος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ φοιτᾶν εἰς αὐτά· ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ἐπιτρέπεται καὶ ἡ κατ' οἶκον ἐκπαίδευσις τῶν μᾶλλον εὐκαταστάτων ἢ καὶ ἡ εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια φοίτησις αὐτῶν, ὅτε ὁμοῦς πάντως ἀπαιτεῖται ἡ διὰ τῆς ἐνιαυσίου ἐξετάσεως ἐν τοῖς δημ. σχολείοις καὶ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς εἰδικῶν ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν ἐξέλεξις τῆς προόδου αὐτῶν. Δὲν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς δίδακτρα τὴν γινομένην κατὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν μαθητῶν ἀπότισιν τῶν δικαιωμάτων ἐγγραφῆς, διότι δι' αὐτῶν δὲν πληρώνονται οἱ διδάσκαλοι, ἀλλὰ σχηματίζεται κεφάλαιον εἰς ἀπότισιν μέρους τῶν ἐξόδων, δι' ὧν συντηροῦνται τὰ σχολεῖα ταῦτα· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ, οἷον ἡ συντήρησις τοῦ καταστήματος, ὅπερ συνήθως εἶναι οἰκοδόμημα ἀξιοπρεπὲς καὶ δὴ μεγαλοπρεπὲς, ἀνήκον εἴτε εἰς τὸ δημόσιον εἴτε εἰς τὸν δῆμον, ἢ μισθοδοσίᾳ τῶν διδασκάλων, ὁ καταρτισμὸς συλλογῶν βοηθητικῶν τῆς διδασκαλίας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀναγράφονται εἰς τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν οἰκείων δήμων, ἐπαρχιῶν ἢ νομῶν, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ δημοσίου· τῶν δικαιωμάτων τούτων δὲν ἐξαιροῦνται οὔτε οἱ ἰδιοδίδακτοι καὶ οἱ εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐκπαιδευόμενοι, διότι παρουσιαζόμενοι εἰς τὰς ἐτησίους ἐξετάσεις, ὀφείλουσι νὰ προσπαθήσῃν ἀπόδειξιν τῆς κατὰ τὴν τῶν δικαιωμάτων ἐγγραφῆς.

Ἐφειδόμενος ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν πληθυσμῶν ὁ νομοθέτης ὤφειλε νὰ προνοήσῃ περὶ ἐκπαιδευτηρίων ἐν τοῖς ὁποίοις χορηγεῖται εἰς τὰ νήπια ἢ πρώτη ἐκεῖνη διδασκαλία, ἢ βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀναγκῆς, τῆς γραφῆς, τῆς ἀριθμῆσεως καὶ τῆς δι' εἰκόνων καὶ ἀπλῶν πειραμάτων εὐκόλως ἀντιλαμβανομένης πραγματογνωσίας, ἣτις προαπαιτεῖται ὡς πρώτη βαθμὶς τῆς περαιτέρω διδασκαλίας. Ἐγκατελήφθη πρὸ πολλοῦ ἢ δι' ἀποστηθίσεως κανόνων καὶ δι' ἀπαγγελίας δυσλήπτων κατὰ τὴν νεαρὴν ταύτην ἡλικίαν ὀρισμῶν ἐπιζητούμενη προπαρασκευή, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἐπεστήθη ἢ προσοχὴ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ νοῦς, τῆς χρήσεως τῆς ἀναμνήσεως καὶ τῆς ικανότητος τοῦ ἀπαγγέλλειν καὶ μεταδιδόναι τὰ ἀντιληφθέντα· ὠρμήθησαν δὲ εἰς τοῦτο τὰ διάφορα τῶν νηπίων ἐκπαιδευτικὰ συστήματα, ἐν οἷς διαπρέπει τὸ Φροβελιανόν, ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεως πολὺ εὐκολώτερον διδάσκεται, καὶ ὠδηγήθησαν εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἐφαρμοζομένης μεθόδου τῆς πειραματικῆς διδασκαλίας. Πλὴν τῶν εἰς ἀπόκτησιν μηχανικῆς οὕτως εἰπεῖν ἐπιδεξιότητος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν ἀσκήσεων, μορφοῦται τοιοῦτοτρόπως ὁ νοῦς τοῦ παιδὸς ἐπὶ τὸ μεθοδικώτερον, διότι ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ βημάτων διδάσκεται νὰ συστηματοποιῇ τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Ἐὰ δὲ κατώτατα ταῦτα ἐκπαιδευτήρια, περιλαμβάνοντα τὴν διδασκαλίαν τῶν νηπιαγωγείων καὶ τῶν πρώτων τάξεων τῶν παρ' ἡμῖν ἀλληλοδιδασκτικῶν, δημοτικῶν ἢ προπαιδευτικῶν σχολείων, μορφοῦσι τοὺς παῖδας ἀρκούντως, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὰ παρακατιῶν μνημονευόμενα ἀνώτερα σχολεῖα, χωρὶς ὅμως νὰ παρέχωσιν αὐτοῖς εἰσέτι τοσαύτην ὕλην ἐκπαιδεύσεως, ὥστε νὰ δύνανται ἀπαλλαττόμενα τῆς περαιτέρω ἐξακολούθησεως τῆς ἐν σχολείοις ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν, νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τι πρακτικώτερον τοῦ βίου στάδιον.

Ἄπειροι πληθυσμοὶ ἰδίως τῶν πτωχοτέρων ἐπαρχιῶν, οἰκογένειαι ἐργατικαί, ὧν αἱ ἀνάγκαι ἀπαιτοῦσι καὶ τὴν αὐτῶν τῶν παίδων χρησιμοποίησιν ἐν τοῖς ἐπαγγέλμασιν αὐτῶν, δὲν ἐπιτρέπουσι δὲ τὴν τελειότεραν καὶ δαπανηροτέραν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν,

ἀνγκάζονται πρὸς διατήρησίν των νὰ τοικοθετώσι τοὺς παῖδας αὐτῶν ὡς ὑπηρέτας ἢ ὡς μαθητευομένους βαναύσου τινὸς τέχνης· καὶ τοῦτο οὐ μόνον εἰς τὰ μικρὰ χωρία συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μεγαλοπόλεις. Καὶ τούτους λοιπὸν, καθὼς καὶ τοὺς βουλομένους νὰ ἐκπαιδευθῶσι τελειότερον, ὁ νομοθέτης δὲν καταλείπει ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης καὶ ἰδιαζούσης διδασκαλίας. Ὅφειλε λοιπὸν, εἰπομεν, νὰ προνοήσῃ, ὅπως ἡ νηπιακὴ διδασκαλία ἢ τοιαύτη, ὥστε νὰ παρασκευάζῃ τοὺς παῖδας εἴτε εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν των, εἴτε εἰς τὴν ταχεῖαν εἰσοδὸν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Πάντες ὅμως οὗτοι ὀφείλουσιν ὑποχρεωτικῶς νὰ διέλθωσι διὰ τῶν λαϊκῶν σχολείων (Volks-schulen)· ταῦτα δὲ διαιροῦνται εἰς κοινὰ καὶ εἰς κύρια σχολεῖα (Trivial oder Hauptschulen).

Ἐὰ μὲν κοινὰ σχολεῖα συνίστανται ἐκ τριῶν μόνον τάξεων, ἐν αἷς διδάσκονται ἡ κατήχησις, ἡ ἱερὰ ἱστορία μετὰ τῆς καινῆς Διαθήκης, ἀνάγνωσις, καλλιγραφία καὶ ὀρθογραφία, ἀριθμητικὴ, γραμματικὴ, ἔκθεσις ἰδεῶν καὶ ἀρχαὶ ἱερογραφίας. Ἐὰ δὲ κύρια σχολεῖα, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἰδίως εἰς τὰς κομποπόλεις καὶ τὰς πόλεις, περιέχουσιν καὶ ἑτέραν, τὴν τετάρτην τάξιν, ἐν ἣ διδάσκονται ἱερὰ, ἀριθμητικὴ συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀναλογιῶν, καλλιγραφία, γραμματικὴ, γραφὴ καὶ ὑπαγόρευσις, ἔκθεσις ἰδεῶν, ἱερογραφία, γραμμικὴ ἱερογραφία τῆς χρήσεως τοῦ διαβήτου, ἀρχαὶ γεωμετρίας, στερεομετρίας, μηχανικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, φυσικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἐκ τῆς τρίτης τάξεως τῶν λαϊκῶν σχολείων δύναται μὲν ὁ μαθητευόμενος νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, ὅτε κέκτηται ἤδη τὰς εἰς ἕκαστον μέλος τῆς κοινωνίας ἀπαραίτητους κοινοτέρας γνώσεις, ὁ δὲ ἐπιθυμῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τι ὠρισμένον ἐπάγγελμα καὶ νὰ ἐφοδιασθῇ ἐπὶ τούτῳ ἢ χάριν τῆς εἰς εἰδικὸν τῆς τέχνης του σχολεῖον παραδοχῆς μὲ ἐνδεικτικὸν ἀποφοιτήσεως, ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὰ μαθήματα τῆς τετάρτης τάξεως, ἅτινα ἕνεκα τῆς πληθύσεως αὐτῶν καὶ, διότι ὁ μέλλον νὰ ἀποπερατώσῃ πλέον δι' αὐτῶν τὰς σπουδὰς του δὲν θὰ φοιτήσῃ περαιτέρω εἰς ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον, συνήθως διανέμονται εἰς

δύο ενιαύσια τμήματα. Ἐκ τῆς τετάρτης λοιπὸν ταύτης τάξεως εἰσέρχονται καὶ οἱ μέλλοντες νὰ ἐκπαιδευθῶσιν εἰδικιώτερον εἰς τι εἰδικὸν τῆς τέχνης αὐτῶν σχολεῖον· προκειμένου ἕμως νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ μαθητὴς τῶν λαϊκῶν σχολείων τὰς τακτικὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ φοιτήσῃ καὶ εἰς τὴν τετάρτην τάξιν, ἀλλὰ δύναται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς τρίτης τάξεως νὰ μεταβῆ εἰς τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ βιοτεχνικοῦ σχολείου ἢ τοῦ γυμνασίου, τῶν ὁποίων τὰ τέσσαρα πρῶτα ἔτη ἀποτελοῦσι κυρίως τὴν μέσην καλουμένην ἐκπαίδευσιν.

Οἱ εἰς τὸ πρῶτον τούτου τμήμα τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων, καθὼς καὶ εἰς τὸ τῶν γυμνασίων, ἅτινα ἐπονομάζονται καὶ κατώτερα (Unter - Realschulen, Untergymnasien), φοιτῶντες μαθηταὶ δύνανται μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐν αὐτοῖς σπουδῶν νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον ὡς μαθητευόμενοι ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν καταστημάτων, ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι, βιοτεχνῖται κτλ. Οὐχ ἥττον ἕμως ἀπαιτεῖται κατὰ τοὺς νεωτάτους κανονισμοὺς ἡ περαιτέρα φοίτησις καὶ τούτων εἰς συμπληρωματικὰ καλούμενα σχολεῖα, ἐνῶ οἱ μέλλοντες νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἱεραρχικῶς, μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἀμέσως ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια (Ober-Realschulen, Obergymnasien).

1. Τὰ κοινὰ σχολεῖα φέρουσιν ἐν Αὐστρίᾳ πολλὰ ὀνόματα εἴτε ὡς ἐκ τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν, εἴτε ὡς ἐκ τῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ ἄλλων ἀνωτέρων σχολείων ἢ ἀρχῶν, εἴτε ὡς ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς ἢ δημοτικῆς ἢ ἐνοριακῆς ἡμισυντηρήσεως, εἴτε τέλος ὡς ἐκ τοῦ φύλου τῶν μαθητῶν. Διαρκεῖ ἡ διδασκαλία τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς σχολείοις μαθημάτων ἐπὶ τρία ἔτη ἢτοι τρεῖς τάξεις, καὶ ἐκτελεῖται εἴτε ἐντὸς ἐνὸς μόνου δωματίου καὶ ὑπὸ ἐνὸς πρωτοβαθμίου διδασκάλου, ὅτε ἕμως ἡ διδασκαλία ἐκάστης τάξεως δὲν διαρκεῖ ὁλόκληρον ἡμέραν, εἴτε ἐντὸς τριῶν χωριστῶν δωματίων, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, καὶ ὑπὸ τριῶν διδασκάλων. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων εἰσῆχθησαν νῦν, διδασκόμενα ἐν εἰδει ἀφηγήσεως ἢ διὰ τῆς χρήσεως καταλλή-

λων ἀναγνωσματῶν, ἡ γεωγραφία καὶ ἀρχαὶ τῆς γενικῆς ἱστορίας καὶ φυσικῆς· τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ περὶ τῶν γεωπονικῶν γνώσεων, τῆς καλλιεργείας τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῆς ἀμπελοουργίας, προσλαμβάνεται δὲ συνήθως καὶ τις βοήθης, ὅστις ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας τῆς φωνητικῆς μουσικῆς καὶ τῆς γυμναστικῆς ὀφείλει νὰ ἐξασκῆ τοὺς μαθητὰς εἰς τινὰς πρακτικὰς κηπευτικὰς ἢ ἀγροτικὰς ἐργασίας ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ τηρουμένῳ κηπαρίῳ τοῦ σχολείου.

Ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ἅπαν τὸ χωρίον ἢ τὸν δῆμον, ἐν ᾧ τὸ σχολεῖον ὑπάρχει· δὲν ἐπιτρέπεται δὲ τοῖς γονεῦσι νὰ παρεμποδίσωσι τὴν φοίτησιν τῶν τέκνων αὐτῶν, οὐδὲ νὰ ἀποστέλλωσιν αὐτὰ εἰς ἕτερα ἰσόβαθρα σχολεῖα εὐρισκόμενα ἐκτὸς τοῦ δήμου ἢ τῆς περιφερείας δι' ἣν τὰ σχολεῖα ταῦτα ὠρίσθησαν, πάντως ἕμως ἀπαιτεῖται ἡ ἐναρξίς τῆς φοιτήσεως ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἢ ἐβδόμου ἔτους. Ἰὸσω οἱ γονεῖς, ὅσω καὶ οἱ διδάσκαλοι ὅσοι τυχὸν ἤθελον παραβῆ τὰς διατάξεις ταύτας, τιμωροῦνται διὰ προστίμου καὶ πειθαρχικῶς. Ἐπιτρέπεται ἕμως ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀποστολὴ τῶν παιδῶν εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια ἢ ἢ δι' ἀνεγνωρισμένων διδασκάλων κατ' οἶκον ἐκπαιδεύσεις αὐτῶν, ὅτε ἕμως ἀπαιτεῖται ἡ ἔγκαιρος εἰδοποίησις τοῦ προϊσταμένου τοῦ τῆς οἰκείας περιφερείας σχολείου. Ἡ ἐγγραφή εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ὁ προβιβασμὸς εἰς ἀνωτέραν τάξιν γίνονται δις τοῦ ἔτους, ἐν ἀρχῇ Σεπτεμβρίου καὶ ἐν ἀρχῇ Μαρτίου. Τὰ διδάκτρα πληροῦνται εἴτε κατὰ μῆνα, εἴτε καθ' ἑξαμηνίαν καὶ συμποσοῦνται διὰ μὲν τὴν πρώτην τάξιν εἰς φιορίνια 1,20 (δρ. 3) κατ' ἔτος, αὐξάνουσι δὲ κατ' ἀναλογίαν, χωρὶς νὰ δύνανται τὰ τοῦ τρίτου ἔτους νὰ ὑπερβῶσι τὸ ποσὸν τῶν 2,40 φιορινίων (δρ. 6). Ἐξαιροῦνται τῶν διδάκτρων κατόπιν αἰτήσεως τῶν γονέων καὶ γνωμοδοτήσεως τῶν ἐκ τῶν προϊσταμένων τῶν σχολείων τούτων καὶ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς συνισταμένων ἐπιτροπῶν τὰ πρὸ τῆς εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν ἀπαιτουμένης νομίμου ἡλικίας εἰσελθόντα εἰς σχολεῖον ἀνωτέρας κατηγορίας παιδία, τὰ ἕνεκα σωματικῆς ἢ διανοητικῆς βλάβης ἢ ἕνεκα μεγάλης ἀποστάσεως τῆς οἰκίας αὐτῶν,

κακοκαιρίας καὶ ἀσθενείας, μὴ δυνάμενα ἄνευ κινδύνου τῆς υγείας αὐτῶν νὰ προσέλθωσι τέκνα πτωχῶν γονέων καὶ οικογενειῶν χωρικῶν, ὧν ἤδη φοιτῶσι ταύτοχρόνως εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον τρία τέκνα.

Ἡ διάρκεια τῆς ἐτησίας διδασκαλίας λογίζεται ἐνδεκάμηνος, ἀρχεται δὲ τὴν 1 Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια καὶ γυμνάσια ἀρχεται συνήθως, καὶ λήγει περὶ τὴν 2ῃ Ἰουλίου.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν κοινῶν σχολείων γίνονται καθ' ἑξαμηνίαν, ἐπισημῶς δὲ εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους. Μεθ' ἑκάστην ἐξετάσιν δίδονται τοῖς μαθηταῖς ἔλεγχος ἐπιτυχίας, εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς τριετίας καὶ ἀποδεικτικὸν ἀποφοιτήσεως μνημονεῦον καὶ τὴν ὀλικὴν ἐπιτυχίαν· βαθμολογεῖται δὲ ἡ μὲν τακτικὴ φοίτησις διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν λίαν ἐπιμελής, ἐπιμελής, ἀσταθής καὶ σπανία, ἡ δὲ ἠθικὴ διαγωγή διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν λίαν καλή, καλή, μετρία καὶ κακὴ, ἡ δὲ ἐπιτυχία τῶν διαφόρων μαθημάτων διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν λίαν καλῶς, καλῶς, μετρίως, κακῶς. Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω βαθμῶν τὸ ἐνδεικτικὸν ὀφείλει νὰ μνημονεύῃ καὶ βαθμὸν προόδου, χρησιμεύοντα διὰ τὴν εἰς τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια προαγωγὴν τοῦ μαθητοῦ καὶ λαμβανόμενον ἐκ τοῦ μέσου ὄρου τῶν βαθμῶν τῆς φοιτήσεως, τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐν τοῖς μαθήμασιν· εἰσὶ δὲ οἱ βαθμοὶ οὗτοι τῆς προόδου οἱ ἐπόμενοι τέσσαρες, ἐπαρκέστατα, ἐπαρκῶς, σχεδὸν ἐπαρκῶς καὶ ἀνεπαρκῶς· μόνον οἱ δύο πρῶτοι δικαιούσιν εἰς τὴν εἰς ἀνωτέραν τάξιν ἢ ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον μετάβασιν τοῦ μαθητοῦ.

Διὰ δὲ τοὺς παῖδας τῶν χειρωνάκτων, ὧν προορισμὸς ἐστὶν ἡ κατάταξις εἰς τοὺς μαθητευομένους ἢ ἐργάτας βιομηχανικοῦ τινος καταστήματος ἢ ἐργοστασίου, ὁ νόμος ὀρίζει τρία ἔτη φοιτήσεως καὶ μάλιστα ἀπαιτεῖ ἀποδεδειγμένην ἐπιμέλειαν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ νηπιακοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ σχολείου ἀπὸ τοῦ ἕκτου μέχρι τῆς ἄρ-

χῆς τοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς ἡλικίας· τότε δὲ μόνον ἐπιτρέπεται αὐτοῖς ἢ εἰς τὸ βιομηχανικὸν ἐργοστάσιον κατάταξις, ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν ὀφείλουσι νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὰ λεγόμενα ἑσπερινὰ σχολεῖα ἢ, ἂν τοῦτο ἦναι ἀδύνατον, εἰς τὰ τῆς Κυριακῆς σχολεῖα, ἐνθα διδάσκονται εἴτε δύο ὥρας καθ' ἑκάστην ἐπὶ πέντε ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ διδασκάλου, εἰς οὗ τὴν πρόσθετον μισθοδοσίαν ὑποχρεοῦται ὁ τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργοστασίου ἰδιοκτήτης, εἴτε μόνον κατὰ τὰς μ. μ. ὥρας τῆς Κυριακῆς· ἡ διδασκαλία αὕτη διαρκεῖ καὶ πέραν τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῶν μαθητευομένων, μέχρις ὅτου κριθῶσιν ὑπὸ τε τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ προϊσταμένου τῶν σχολείων τῆς κοινότητος ἄξιοι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἀμέσως ἀνώτερα, ἐπαναληπτικὰ καλούμενα σχολεῖα.

Σκοπὸς τῶν σχολείων τούτων εἶναι ἡ περαιτέρα ἐκπαίδευσις τῆς νεολαίας τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἣτις διήνυσε τὰς ὡς εἴρηται τάξεις τῶν κοινῶν σχολείων· ἐν αὐτοῖς ἐπαναλαμβάνονται τὰ μαθήματα ἐκείνων, οἷον χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἀνάγνωσις, γραφὴ, ἀριθμητικὴ, διδασκαλία κατάλληλος τῶν τεχνῶν ἢ τῶν κυριωτέρων ἀρχῶν τῆς γεωργίας, ὅπως οὐ μόνον στερεωθῶσιν αἱ πρὸ τῆς πρακτικῆς ἐνασχολήσεως αὐτῶν ἀποκτηθεῖσαι γνώσεις, ἀλλὰ καὶ ὅπως νῦν ἐν ὠριμωτέρᾳ ἡλικίᾳ συνοικειωθῶσι μᾶλλον μετὰ τῶν ἀναγκῶν τοῦ πρακτικοῦ βίου.

Ἡ διδασκαλία ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις εἶναι τριετῆς, φοιτῶσι δὲ συνήθως οἱ μαθητευόμενοι μέχρι τοῦ συμπληρωμένου 15 ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν· διαίρουσιν εἰς τάξεις ἀναλόγως τῆς παρουσίας ἑνὸς ἢ πλειοτέρων διδασκάλων καὶ χωρίζονται ἐν αὐταῖς οἱ ἄρρενες ἀπὸ τῶν θηλέων. Ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ὑποχρεωτικὴ, τιμωροῦνται δὲ διὰ προστίμου 2—3 φιορινίων καὶ ἐν περιπτώσει ἀνεχείας διὰ φυλακίσεως ἐπὶ μίαν ἡμέραν οἱ γονεῖς ἢ κηδεμόνες καὶ οἱ ἐπαγγελματίαι, παρ' οἷς ὑπηρετοῦσιν οἱ μαθητευόμενοι, ἐὰν παρακωλύσωσιν αὐτοὺς ἢ ἐπιτρέψωσιν αὐτοῖς νὰ ἀπουσιάζωσιν.

Ἡ διδασκαλία εἰς τὰ ἐπαναληπτικὰ σχολεῖα παρέχεται δωρεάν· καὶ συνήθως μὲν οἱ ἀποφοιτῶντες δὲν ὑποβάλλονται εἰς ἐξετάσεις,

ἐν ἀνάγκῃ δὲ υποβάλλονται ἰδίως οἱ ἄρρενες εἰς τοιαύτας, ἐὰν ἀπαιτῆται νὰ προσαχθῇ ἀποδεικτικὸν ἐπιτυχίας πρὸς ἀπόκτησιν θέσεώς τινος κτλ.

2. Τὰ δὲ κύρια σχολεῖα ἔχουσιν ὅπως καὶ τὰ κοινὰ τὸν προσωρισμὸν νὰ προπαρασκευάζωσι τὴν νεολαίαν πρὸς τὴν εἰς τὰ γυμνάσια καὶ τὰ τεχνικὰ σχολεῖα εἰσοδόν. Διακρίνονται δὲ τῶν προηγουμένων οὐ μόνον ὡς τελειότερα αὐτῶν καὶ ὑπὸ τελειότερου προσωπικοῦ ἰθυνόμενα, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐρισκόμενα συνήθως εἰς μεγαλειτέρας πόλεις. Διακρίνονται ἐνταῦθα πρῶτυπα κύρια σχολεῖα (Musterschulen), τὰ ὅποια εἰσὶ συνδεδυασμένα συνήθως μετὰ διδασκαλείων ἢτοι ἐκπαιδευτηρίων τῶν μελλοδιδασκάλων, καὶ κανονικὰ λεγόμενα κύρια σχολεῖα (Normal-Schulen), τὰ ὅποια συνιστῶνται ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν νομῶν.

Τὸ προσωπικὸν τῶν σχολείων τούτων συνίσταται κατ' ἐλάχιστον ὅρον ἐκ τεσσάρων διδασκάλων καὶ ἐνὸς κατηχητοῦ ἢτοι διδασκάλου τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Εἰς μὲν τὰ κανονικὰ σχολεῖα διορίζεται καὶ τις διευθυντῆς ἐκτὸς τῶν διδασκάλων τούτων, εἰς πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐκλέγεται οὗτος ἐκ τῶν διδασκάλων. Ὁ διευθυντῆς ὀφείλει νὰ ἦναι διδάκτωρ ἢ τοῦλάχιστον προλύτης πανεπιστημίου τινός, οἱ λοιποὶ δὲ διδάσκαλοι δύνανται νὰ ὦσι καὶ δημοδιδάσκαλοι πτυχιούχοι διδασκαλείου τινός.

Ἐκαστὸν κύριον σχολεῖον διαιρεῖται εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐν αἷς διανέμονται ὡς ἔπεται τὰ διδασκόμενα μαθήματα:

Πρώτη τάξις· ἱερὰ (δύο ὥραι καθ' ἑβδομάδα), ἀνάγνωσις μετ' ἐφαρμογῶν ἐν τῇ πραγματογνωσίᾳ (12), γραφὴ λέξεων καὶ μικρῶν φράσεων (4), ἀρχαὶ ἀριθμητικῆς, ἀρίθμησις, νομίσματα, μέτρα καὶ σταθμὰ (4), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2).

Δευτέρα τάξις· ἱερὰ (4), ἀνάγνωσις, ἀποστηθίσματα, κατάληψις τοῦ ἀναγνωσθέντος, ἀφήγησις αὐτοῦ (10), γραφὴ, καλλιγραφία καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν (4), ἀριθμητικὴ, αἱ τέσσαρες πράξεις προφορικῶς καὶ ἐγγράφως (4), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2), φυσικὴ ἱστορία ἐν εἰδει διηγημάτων (3).

Τρίτη τάξις· ἱερὰ, ἱερὰ ἱστορία, παλαιὰ διαθήκη (4), ἀνάγνωσις, τελειοποίησις ἐν αὐτῇ, ἐρμηνεῖα λέξεων καὶ ἐννοιῶν, γραμματικὴ, ὀρθογραφία καὶ ἀρχαὶ ἐκθέσεως ἰδεῶν (10), γραφὴ, καλλιγραφία λατινικῶν στοιχείων (4), ἀριθμητικὴ, ἐφαρμογὴ τῶν τεσσάρων πράξεων, συμμιγεῖς ἀριθμοὶ, κοινὰ κλάσματα (5), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2), φυσικὴ ἱστορία ὡς ἀνωτέρω (3), γυμναστικὴ (3), ἱγνογραφία (3).

Τετάρτη τάξις· ἱερὰ, ἱερὰ ἱστορία, καινὴ διαθήκη, ἐξήγησις εὐαγγελίων (5), γραμματικὴ, τεχνολογία, ἐτυμολογία καὶ σύνταξις (6), σύνταξις ἐκθέσεων, ἐπισολῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων (3), γραφὴ (4), ἀριθμητικὴ, συμμιγεῖς ἀριθμοὶ, κοινὰ καὶ δεκαδικὰ κλάσματα, ἀπλάτ καὶ σύνθετοι ἀναλογίαι (5), φωνητικὴ μουσικὴ (2 1/2), διηγήματα ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ χημείας (3), ἱγνογραφία (4), γυμναστικὴ (3).

Ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι γίνεται χρῆσις τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐγκεκριμένων ἀναγνωσματοταρίων καὶ διδασκτικῶν τῆς γερμανικῆς γλώσσης βιβλίων, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας μέχρι τῆς τετάρτης τάξεως εἰσάγεται καὶ ἡ διδασκαλία τῆς δευτέρας ἐθνικῆς γλώσσης, ἐὰν τοιαύτη ὑπάρχῃ πλὴν τῆς γερμανικῆς εἰς τὰ διάφορα τῆς Αὐστρίας κράτη· ἐν δὲ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τάξει δύναται νὰ γείνη ἔναρξις τῆς διδασκαλίας τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Αἱ ἀπαραίτητοι γνώσεις ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος καὶ τῆς περιγραφῆς τῶν κυριωτέρων τεχνῶν ἢτοι τεχνογνωσίας παρεντίθενται διὰ καταλλήλων ἀναγνωσμάτων, δύνανται ὁμῶς καὶ κατ' ἰδιαιτέρας προσθέτους ὥρας νὰ διδάσκωνται.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰ κύρια σχολεῖα, ὅπου ταῦτα ἀντικαθιστῶσι τὰ κοινὰ σχολεῖα, εἶναι, καθὼς καὶ ἡ εἰς ἐκεῖνα, ὑποχρεωτικὴ, ἢ δὲ ἐγγραφῆ τῶν μαθητῶν καὶ ὁ προβιβασμὸς αὐτῶν ἐπιτρέπεται μόνον ἐν ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους. Τὰ δίδακτρα τῶν κυρίων σχολείων εἰσὶ κατὰ τι ἀνώτερα τῶν κοινῶν· πρώτη καὶ δευτέρα τάξις 0,17—0,27 τοῦ φιορινίου (43—67 λεπτὰ δραχμῆς) κατὰ μῆνα, τρίτη τάξις 0,21—0,34 (53—83 λ.), τετάρτη τάξις 0,25—0,42 (62—105 λ.) κατὰ μῆνα. Αἱ περὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν δίδακτρων αἰτήσεις δικάζονται ὑπὸ ἐπιτροπῆς συνισταμένης ἐκ τινος

διοικητικοῦ ὑπαλλήλου τῆς πόλεως, τοῦ ἀνωτάτου κληρικοῦ αὐ-
τῆς, ἐνὸς μέλους τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ
σχολείου καὶ τοῦ τὴν πτωχοκομίαν ἐπιτετραμμένου τῆς σχετικῆς
πόλεως.

Περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑξαμηνίας τελοῦνται ἐν ἐκάστη τάξει
αἱ πρῶται ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς δευτέρας αἱ
δημόσιαι ἐπίσημοι ἐξετάσεις· βαθμολογοῦνται δὲ οἱ μαθηταὶ οὐχὶ ὑπὸ
τοῦ προϊσταμένου τῆς σχετικῆς τάξεως διδασκάλου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ
σπουδαστικοῦ συμβουλίου τοῦ σχολείου καὶ τῆ ἐγκρίσει τοῦ διευ-
θυντοῦ. Ἐπιτρέπονται ἐπαναληπτικαὶ καὶ συμπληρωματικαὶ ἐξε-
τάσεις, ἀλλὰ μόνον ὅσάκις οἱ ἐξεταζόμενοι ἤθελον λάβει τὸν, ὡς
ἀνωτέρω ἐρρέθη, τρίτον βαθμὸν προόδου σχεδὸν ἐπαρκῶς· οἱ δὲ
τυχόντες τοῦ βαθμοῦ ἀνεπαρκῶς ὑποχρεοῦνται εἰς ἐπανάληψιν τῆς
τάξεως, ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τῆς ὁποίας ἀπέτυχον.

Ἄρχονται τὰ μαθήματα τῶν κυρίων σχολείων τὴν 1 Σεπτεμ-
βρίου καὶ λήγουσι τὰ μὲν τῶν τριῶν πρώτων τάξεων τὴν 25 Ἰου-
λίου, τὰ δὲ τῆς τετάρτης τὴν 15 Ἰουλίου.

Καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν κυρίων σχολείων, ὅσοι πρόκειται νὰ ἀποφοι-
τήσωσι μεταβαίνοντες εἰς τι πρακτικὸν στάδιον ἢ τινὰ ὑπηρεσίαν,
δρῶντες νὰ καταταχθῶσι κατόπιν εἰς τὰ ἐπαναληπτικὰ σχολεῖα
(ὄρ. σ. 27) διακρινόμενα συνήθως μόνον διὰ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῶν ἀπὸ
τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολείων. Ἐν αὐτοῖς δὲ διδάσκονται ἱερὰ, ἀνά-
γνωσις, γραφή, ἀριθμητικὴ, ἰχνογραφία, ἐκθέσεις ἰδεῶν καὶ ἀρχαὶ
διπλογραφίας. Ἡ διάρκεια τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων τῶν σχο-
λείων τούτων εἶναι ἐπίσης τριετής, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον
ἔτος προστίθενται ἢ γεωγραφία, ἢ φυσικὴ ἱστορία καὶ ἢ φυσικὴ,
τὸ τρίτον δ' ἔτος δίδεται μείζων ἑκτασις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν
ἰχνογραφίαν καὶ τινὰ ξένην γλῶσσαν.

3. Ἄστικὰ σχολεῖα (Buergerschulen) καλοῦνται τὰ εἰς τινὰς
πόλεις κατώτερα βιοτεχνικὰ σχολεῖα (ἢ) ἀνθ' ὑπαρκτα (unselbst-
staendige Unterrealschulen) ἐπωνομαζόμενα, ὑπὸ τοῦ δήμου

ἢ ἰδιωτῶν ἢ τοῦ δημοσίου χάριν τῶν εἰδικῶν ἀναγκῶν τοῦ πλη-
θυσμοῦ ἰδρυόμενα, ὧν σκοπὸς ἐστὶν ἡ αὐτοτελὴς ἐκπαίδευσις τῆς
εἰς τὰ κατώτερα ἀστικὰ ἢ ἀγροτικὰ ἐπαγγέλματα ἐπιδιδόμενης
νεολαίας ἐπαρχίας τινός.

Τὰ ἀστικὰ σχολεῖα συνδέονται πάντοτε μετὰ τινος κυρίου σχο-
λείου καὶ ἔχουσι τὸν αὐτὸν κοινὸν διευθυντὴν καὶ κατηχητὴν.
Καὶ ἐὰν μὲν τὸ σχολεῖον συνίσταται ἐκ δύο τάξεων, συμπληροῦται
τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ διὰ δύο ἐτέρων διδασκάλων, ἐὰν δὲ ἐκ
τριῶν τάξεων διὰ πέντε διδασκάλων, οἵτινες, ὡς οἱ τῶν κοινῶν
σχολείων, ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι δίπλωμα διδασκαλείου, ἀποτελοῦσι
δὲ μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῶν τεσσάρων τάξεων τοῦ οἰκείου κυ-
ρίου σχολείου τὸ σπουδαστικὸν συμβούλιον ἀμφοτέρων τῶν ἐκ-
παιδευτηρίων.

Τὰ ἀστικὰ σχολεῖα περιέχουσιν εἴτε δύο εἴτε τρεῖς, σπανιώ-
τερον δὲ μίαν μόνην τάξιν, ἐπιτρέπεται ὅμως ἀναλόγως τῶν ἀναγ-
κῶν τοῦ τόπου νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλαι δύο τάξεις σκοποῦσαι τὴν
εἰδικωτέραν γεωργικὴν ἢ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν.

Πρώτη τάξις· ἱερὰ (2), γερμανικὴ καὶ δευτέρα τις ἐθνικὴ γλῶσ-
σα (8), γεωγραφία (3), ἱστορία (2), ἀριθμητικὴ (4), γεωμετρία
καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (8), φυσικὴ ἱστορία (3), καλλιγρα-
φία (2).

Δευτέρα τάξις· ἱερὰ (2), γλῶσσαι (8), γεωγραφία (4), ἱστορία
(3), ἀριθμητικὴ (4), γεωμετρία (4), γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (4),
φυσικὴ ἱστορία (3), φυσικὴ (3), ἰχνογραφία ἐλευθέρη (6), καλλι-
γραφία (2).

Τρίτη τάξις· ἱερὰ (2), γλῶσσαι (7), γεωγραφία (4), ἱστορία (4),
ἀριθμητικὴ (4), οἰκοδομικὴ (3), φυσικὴ (4), γημεῖα (4), ἰχνογρα-
φία (6), καλλιγραφία (3).

Γυμναστικὴ εἰς πάσας τὰς τάξεις ὑποχρεωτικὴ, γαλλικὴ γλῶσσα
προαιρετικὴ.

Ἡ ἐκλογή τῶν διδακτικῶν βιβλίων κανονίζεται ὑπὸ τοῦ σπου-
δαστικοῦ συμβουλίου.

Οὐδεὶς γίνεται δεκτὸς εἰς τι ἀστικὸν σχολεῖον, εἰ μὴ ἀποπε-

ρατώσῃ τοῦλάχιστον μὲ τὸν τρίτον βαθμὸν προόδου τὰς τέσσαρας τάξεις τοῦ κυρίου σχολείου.

Κατὰ τὴν ἐγγραφὴν οἱ μαθηταὶ ἀποτίουσι δικαίωμα φοιτητῶν 2,10 (δραχμαὶ 5,25), δι' ὧν πλουτίζονται αἱ διδακτικαὶ συλλογαί, τὰ δὲ διδάκτρα εἰσὶ τὰ τῶν κυρίων σχολείων ἠϋξημένα κατὰ τὸ ἥμισυ· τὰ τῶν ἐξετάσεων, τῆς διαρκείας τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους καὶ τῶν δικηνοπῶν ἔχουσιν ὡς εἰς τὰ κύρια σχολεῖα.

(ἔπεται συνέχεια).

Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ ΕΝ Τῇ ΠΡΑΞΕΙ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ.

(Ἀπόσπασμα Ε΄.)

1881, Δεκεμβρ. 23. — Πολλάκις ἐσκέφθην, διὰ τί ἀρά γε ἔρχονται οἱ παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον; Κοινῶς λέγομεν· «διὰ νὰ μάθουν γράμματα.» Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μοι φαίνεται τελικὸς σκοπὸς σπουδαῖος οὐδὲ πολλοῦ λόγου ἄξιος, καὶ τοῦτο, οὐ μόνον ὅταν βλέπω ὅτι γράμματα δὲ δὲν μαθαίνουν, ἀλλὰ καὶ ὅταν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μου ἢ φαντάζωμαι σχολεῖα, ἐν οἷς τῶ ὄντι οἱ παῖδες μαθαίνουν γράμματα. Γράμματα λέγοντες βεβαίως ἐννοοῦμεν γνώσεις· ἀλλὰ λοιπὸν διὰ ν' ἀποκτήσωσι ποσὸν τι γνώσεων, φοιτῶσιν οἱ παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον; Βεβαίως οὐχί. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει προορισμὸν τινα νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπὶ τῆς γῆς· ὁ δὲ προορισμὸς οὗτος ὀρίζεται ὑπὸ τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, δι' ὧν ὁ Θεὸς ἐπροοίκησεν αὐτόν. Προορισμὸς δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀρετὴ· ἀρετὴ δὲ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τελειότης. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ εἶναι πεπροικισμένος διὰ μεγίστης δεκτικότητος, οὐχ ἥττον γεννᾶται τῶν πλείστων ζῴων ἀτελέστερος καὶ ἐνδεέστερος εἰς τὴν θεραπείαν τῶν τε σωματικῶν καὶ

(*) Ἴδὲ συνέχ. ἐν τεύχ. Θ' καὶ Γ', σελ. 347.

τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν ἔχει ἀνάγκην ἀγωγῆς. Ἡ δὲ ἀγωγή κατὰ ταῦτα εἶναι μία ἐπενέργεια· σκόπιμος τῶν ἐνηλίκων ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων, ἵνα δι' αὐτῆς καταστῶσιν οἱ παῖδες ἱκανοὶ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν προορισμὸν τῶν, νὰ καταστῶσι τέλειοι ἄνθρωποι. Ἡ ἀγωγή αὕτη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη διεξάγεται ὑπὸ τῶν γονέων, ὀδηγουμένων ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἔχει κυρίως χαρακτηῖρα σωματικῆς θεραπείας· ἀλλ' ὅμως καὶ οἱ ἀδαέστατοι τῶν γονέων ἐπιτυχῶς ἐν μέρει διεξάγουσι καὶ τὴν ἄλλην ἀγωγήν τὴν πνευματικὴν, ὀδηγὸν ἔχοντες τὴν φύσιν καὶ τὴν πείραν, ὁ δὲ παῖς ἐν τῇ πατρικῇ ἐστία οὐ μόνον πλείστας γνώσεις ἀποκτᾷ, οὐ μόνον γίνεται κάτοχος τῆς μητρικῆς γλώσσης εὐχερέστατα καὶ ἐν χρόνῳ σχετικῶς βραχυτάτῳ, ἀλλὰ καὶ μὲ πρακτικὰ τινα ἀξιώματα ἐξοικειοῦται, καὶ ἔξει οὐκ ὀλίγας ἀποκτᾷ καὶ σχεδὸν ἥθος τι σχεδισγραφεῖται, ἵνα οὕτως εἶπω, ἐν αὐτῷ. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι τὸ ἔτι ἀόριστον καὶ μεγάλων μεταβολῶν ἐπιδεκτικὸν τοῦτο ἥθος εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδίως μιμησεως· διότι μιμητικώτατον ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Ἐκ τούτων σκέψεων ὀρμώμενος καταλήγω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ σχολεῖον εἶναι συνέχεια τοῦ πατρικοῦ οἴκου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀφείλει νὰ ἐξακολουθῇ καὶ νὰ συμπληροῖ τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς, τὸ ἐν τῷ οἴκῳ ἤδη ἀρξάμενον. Τὸ σχολεῖον εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι τόπος ἀγωγῆς, ὁ δὲ διδάσκαλος, ἀναπληρῶν καὶ συμπληρῶν τοὺς φυσικοὺς γονεῖς ὀφείλει νὰ ἦναι πρῶτιστα πάντων παιδαγωγός. Εὐρίσκω λοιπὸν ὅτι φέρω μεγίστην εὐθύνην· διότι τὸ ἔργον μου δὲν εἶναι μόνον νὰ διδάσκω διαδοχικῶς τὰ διάφορα τοῦ προγράμματος μαθήματα, ἀλλὰ κυρίως νὰ παιδαγωγῶ. Τί δὲ πρέπει νὰ ἐννοῶ, ὅταν λέγω παιδαγωγῶ; Τί ἄλλο ἢ ὅτι πρέπει νὰ δώσω μορφήν·τινα ὀρισμένην εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν, ὥστε καὶ νὰ θέλωσι καὶ νὰ δύνανται νὰ γείνωσι καλοὶ καγαθοὶ, ἤτοι ἄνθρωποι ἐνάρετοι· ὥστε ὅλη ἡ ἐνέργειά μου πρέπει ν' ἀποτείνηται εἰς τὴν βούλησιν τῶν παιδῶν. Ἀλλὰ ἡ βούλησις εἶναι τι αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ; ὄχι· αὕτη ἐντελῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνώσεως, ἢ καλλίον ἐκ τῶν

συναίσθημάτων, τὰ ὅποια ἡ γνῶσις τῶν πραγμάτων διεγείρει ἐν ἡμῖν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἡ γνῶσις ἐλλείπει, ἢ εἶναι ἀτελής, ὁ δὲ παῖς κινεῖται εἰς πράξεις ὑπὸ ὁρμῶν τυφλῶν, ὀφείλω κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἡλικίαν νὰ ἐπιδρῶ ἀμέσως εἰς τὴν βούλησιν τῶν παιδῶν, νὰ π ρ ο σ τ ἄ σ σ ω δηλ. αὐτὸν νὰ πράττῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον ἐγὼ θέλω (πᾶν δὲ ὅ,τι ἐγὼ θέλω εἶναι ἀγαθόν), καὶ ν' ἀπαγορεύω εἰς αὐτὸν νὰ μὴ πράττῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον ἐγὼ δὲν θέλω, (πᾶν δὲ ὅ,τι ἐγὼ δὲν θέλω εἶναι κακόν). Συγχρόνως ὁμοίως πρέπει νὰ φωτίζω αὐτὸν, νὰ πληθύνω τὴν ἀληθῆ γνῶσιν ἐν αὐτῷ. Τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ διδασκαλία μου. Ἄρα ὁ διδάσκαλος κυρίως παιδαγωγεῖ, ἀνατρέφει, ἀλλ' ἡ παιδαγωγία του ἐκτελεῖται διττῶς, ἀμέσως διὰ τῆς παιδονομίας καὶ ἐμμέσως διὰ τῆς διδασκαλίας. Οὕτως εὐρίσκω ὅτι ἡ διδασκαλία μου εἶναι ὄχι σκοπὸς, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τῶν μέσων τῆς ἀγωγῆς, καὶ μόνον τότε ἔχει ἀξίαν, ὅταν παιδαγωγῇ, ἔταν μορφῶν τὴν ψυχὴν, ὅταν κινή τὸν παῖδα εἰς τὸ νὰ πράττῃ συμφῶνως μὲ ἐκεῖνο, ὅπερ γινώσκει ὅτι εἶναι ἀγαθόν.

Δεκεμβρίου 31.—Ἡ τάξις πρέπει ἐν τῇ ἀγωγῇ νὰ λάβῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐπιδιωκομένης μορφώσεως. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ βᾶσις, ἐφ' ἧς ὁ παιδαγωγὸς δύναται ἀσφαλῶς καὶ εὐχερέστερον νὰ ἐποικοδομήσῃ τὰς ἄλλας ἀρετὰς. Δὲν εἶναι ἡ τάξις ἡ βᾶσις τῆς ἀρμονίας τοῦ Παντός; Διὰ τοῦτο προσεπάθησα δι' ὅλης τῆς παιδαγωγικῆς μου ἐνεργείας νὰ ἐγκαταστήσω τὸ κράτος αὐτῆς ἐν τῷ σχολείῳ μου καὶ βαθέως νὰ ἐγχαράξω αὐτὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν μου ὡς ἔξιν. Τάξις καὶ ἀκρίβεια εἰς τὴν φοίτησιν, τάξις κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας ὥραν, τάξις κατὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ τὴν ἔξοδον, τάξις κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν, τάξις εἰς τὸν τρόπον τοῦ κάθησθαι καὶ ἐγείρεσθαι, τάξις εἰς τὰ τετράδια, τάξις εἰς τὰς παιδιὰς, εἰς πάντα τάξις. Ὅλη ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία εἶναι κυρίως τάξις αὐστηρά. Ἐκαστος δὲ δύναται νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς εἰς ἀνθρώπους πολλάκις ὄλως ἀγροίκους καὶ ἀξέστους. Οὕτως ἐκτιμήσας τὴν δύναμιν τῆς

τάξεως, ἔδωκα μεγίστην εἰς αὐτὴν προσοχὴν. Δύο δὲ μέσα μετεχειρίσθην, ὅπως εἰσαγάγω αὐτὴν εἰς τὸ ἦθος τῶν μαθητῶν μου, τὴν προσταγὴν δηλονότι, ἥτοι τὴν ἄμεσον καὶ ἐν συγκεκριμέναις περιστάσεσιν ἐπιβολὴν αὐτῆς, καὶ τὴν διδασκαλίαν, ἥτοι τὰ ἐκ τῆς διδασκαλίας πορίσματα. Καὶ ὁμοίως ἀποτελέσματα δὲν ἱκανοποίησαν τὰς προσπαθείας μου. Ἐσκέφθην λοιπὸν ὅτι κατὰ ἐλλείπει, καὶ ἐζήτησα ν' ἀνακαλύψω τὸ ἐλλείπον τοῦτο. Ἐῶ ὄντι ἔλειπεν ὁ αὐσιωδέστατος παράγων, τὸ π α ρ ἄ δ ε ι γ μ α, καὶ ἔλειπεν οὐ μόνον ἐκ τοῦ οἴκου ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ σχολείου. . . Ἐτὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσου ζήλου προσεπάθουν νὰ ἐφαρμόσω εἰς τοὺς παῖδας, τὴν τάξιν αὐτὴν ἐγὼ αὐτός, ὁ διδάσκαλος τῶν παιδῶν, δὲν ἐφήρμοζον! Ἐζήτησα τὸ γραφεῖόν μου, καὶ εὔρον αὐτὸ ἐν ἀταξίᾳ! Πολλάκις ἠρχόμην εἰς τὸ σχολεῖον οὐχὶ τὴν τεταγμένην ὥραν. Τὸ πῆλόν μου καὶ τὴν ράβδον καὶ τὰ βιβλία μου ἄλλοτε ἀλλαχοῦ ἀπέθετον. Δίς συνέλαβον ἐμαυτὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ πτύοντα εἰς τὸ δάπεδον! Ἐγὼ αὐτός λοιπὸν κατέστρεφον τὸ ἰδίόν μου ἔργον. Ἐκτοτε δὲ ἀπεφάσισα νὰ π ρ ο σ ἔ χ ω ἐ μ α υ τ ῶ, καὶ διὰ πᾶσαν ἀταξίαν νὰ ἐρωτῶ μὴ αὐτὸς ἐγὼ πταίω.— Ἦς τὴν ἄμεσον λοιπὸν ἀγωγὴν παντός ἄλλου δραστηκώτερον μέσον καὶ ἰσχυρότερον εἶναι τὸ π α ρ ἄ δ ε ι γ μ α ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τὸ τοῦ παιδαγωγοῦ. Ἀπορῶ δὲ πῶς τόνον χρόνον μὲ διέφευγεν ὁ σοφὸς τοῦ κ α ρ κ ἰ ν ο υ καὶ τῶν τέκνων του μύθου. Θέλετε νὰ ἀνακαλύψητε τὴν αἰτίαν τῶν ἐλαττωμάτων, τῶν ἀταξιῶν, τῶν κακιῶν τῶν παιδῶν; ἐξελέγξατε τὸ ἦθος τῶν γονέων καὶ τοῦ διδασκάλου. Μορφώσατε λοιπὸν διδασκάλους, ἵνα μορφώσητε τὴν νεότητα. Μορφῶναι δὲ διδασκάλους δὲν σημαίνει ἐφοδιάζειν αὐτοὺς μὲ πῆραν τινὰ πλήρη διαφόρων γνώσεων. Δυστυχῶς ὁμοίως τοιοῦτο μ ο ρ φ ω τ ἦ ρ ι ο ν ἐν Ἑλλάδι δὲν συνέστη εἰσέτι.

Ἦχων ὑπ' ὄψιν μου ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου εἶναι ἡ μόρφωσις ἠθους ὑγιούς καὶ προσέχων, ὅσον οἶόν τε, ἐμαυτῷ, εὐρίσκω ὅτι τὴν μόρφωσιν ταύτην διευκολύνομεν, ἐὰν εἰς τοὺς παῖδας ἐμφυτεύσωμεν ἕξις τινὰς ἀγαθὰς. Δὲν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἕξις; Ἄλλ' ἡ ἕξις εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπαναλήψεως τῆς

αὐτῆς πράξεως. Κατέστρωσα λοιπὸν νόμους τινάς, καὶ τούτους ἐπιβάλλων ἐκάστοτε ζητῶ τὴν πρακτικὴν αὐτῶν ἐφαρμογὴν. Οὐδέποτε δὲ μεταβαίνω εἰς τὴν δημ.ο.σί.ε.υ.σ.ιν οὕτως εἰπεῖν νέου νόμου παιδαγωγικοῦ, πρὶν ἰδῶ ὅτι ὁ ἤδη ἐπιβληθεὶς τηρεῖται καὶ ἐφαρμόζεται ὑπὸ τῶν παιδίων. Λέγω π. χ. «ὅλοι πρέπει νὰ ἔχετε ἀλεξίρρυπον εἰς τὰ βιβλία σας.» Ἐξετάζω δὲ καθ' ἐκάστην, ἂν τὸ δοθὲν παράγγελμα ἐκτελεῖται· καὶ τότε μόνον εἶδω ἄλλο πρόσταγμα συγκεκριμένον, π. χ. «πᾶν ὅ τι εὐρίσκετε εἰς τὸ σχολεῖον νὰ τὸ φέρετε πρὸς ἐμέ,» ὅταν βεβαιωθῶ ὅτι τὸ πρῶτον ἐκτελεῖται πλέον, καὶ πάλιν ὁμῶς δὲν λησμονῶ νὰ ἐπιτηρῶ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκείνου. Οὕτω δὲ οἱ μαθηταί μου ἀπέκτησαν ἤδη ἱκανὸς ἀγαθὰς ἕξεις. Τοιούτους δὲ νόμους, οὓς κατὰ μικρὸν καὶ βαθμηδὸν ἐπιβάλλω, ἔχω τοὺς ἑξῆς, τὸν τῆς καθαριότητος, τῆς τάξεως, τῆς ἀκριβείας, τῆς φιλοπονίας, τῆς αὐτενεργείας, τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀγάπης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς φιλανθρωπίας.

ΒΑ. ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ Δ^{ου} H. MARQUARDT

ἀθηγητοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς Γουστρόβας.

Ἐπειδὴ πολλὴ ὑπάρχει ἤδη σπουδὴ καὶ δικαίως περὶ τὴν ἀρχαίαν γυμναστικὴν, δὲν θὰ ἦναι ἀπὸ σκοποῦ νὰ ἐκτεθῇ ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ ἡ λίαν ἐνδιαφέρουσα σφαιροπαιξία, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἢ πρὸς μάχην ὁμοία κατ' ὁμάδας παιδιὰ, ἥτις παρά τε τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις ἦτο τὰ μάλιστα προσφιλὴς καὶ ἕνεκα τούτου ἀπετέλει σπουδαῖον τῆς ἀρχαίας γυμναστικῆς μέρος. Ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοιούτων παιδιῶν ἐρείδεται ἐπὶ ὀλίγων, ἕκτοτε δὲ ἀμφιβόλων εἰδήσεων καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ μαρτυριῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων, καὶ ἕνεκα τούτου αἱ μαρτυρίαι τῶν νεωτέρων ἐγγειριδίων,

εἶνε τόσον ἀτελεῖς, καὶ μάλιστα συχνάκις τόσον ἀντιρατικά, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ λάβῃ τις σαφῆ ἰδέαν τῶν παιδιῶν τούτων. Οὐχὶ μικρὸν πρὸς ὀρθὴν κρίσιν ἰδίως τῶν μνημονευθεισῶν σφαιρομαχιῶν συμβάλλεται τὸ μικρὸν, πολὺ ὀλίγον ἐκτιμηθὲν ἔργον τοῦ Γαλανοῦ, ἐνῶ κατ' ἐξοχὴν ὁ συγγραφεὺς συνιστᾷ τὴν παιδιάν ταύτην. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγραμμάτιου τούτου («De Sphaeristica apud Graecos et Romanos» Berl. 1860) ἐν τῷ θερινῷ προγράμματι τοῦ ἐν Γουστρόβερῳ σχολείου τοῦ ἔτους 1879 ἔσχον εὐκαιρίαν ἐκ τῶν λοιπῶν σημειώσεων καὶ τῶν μαρτυριῶν ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ νὰ σχηματίσω κατὰ νοῦν εἰκόνα τινὰ τῆς παιδιᾶς ταύτης, καὶ ἐν παραρτήματι τοῦ προγράμματος ἐκείνου προσεπάθησα νὰ ἐξεικονίσω ὑπὸ τὸν τίτλον «de Sphaeromachiis veterum disputatio.»—Ἐπειδὴ δὲ δυσπρόσιτον εἶνε τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο, συγκεφαλαιῶ τὰ ἐκεῖ ἐξαγόμενα μετ' ὀλίγων μεταδόλων, ἃ ἠρύσθη ἐκ τῆς πρὸ ὀλίγου γνωσθείσης μοι διατριβῆς τοῦ κ. Eitner «de Sphaeristica apud Graecos et Romanos.»

Ὄνόματά τινα σφαιριστικῆς γινώσκομεν ἐκ τῶν τοῦ Εὐσταθίου ὑπομνημάτων εἰς Ὀδύσειαν καὶ ἐκ τοῦ ὀνομαστικοῦ τοῦ Πολυδεύκου πέντε 1. Οὐρανία, 2. Ἀπόρραξις, 3. Ἐπίσκυρος ἢ Ἐφηβική, 4. Φαινίνδα ἢ Φενίδα, 5. Ἀρπακτόν, ἐξ ὧν αἱ δύο πρῶται ἀναμφιβόλως ἐπαίζοντο ὑπὸ δύο τὸ πολὺ ἀντιπάλων, αἱ δὲ τελευταῖαι τρεῖς ὑπὸ πολλῶν. Ἐτέρα διαφορὰ τῶν παιγνιδίων τούτων ἔγκειται ἐν τῇ διαφόρῳ μορφῇ τῆς παρά τοῖς καθ' ἕκαστον ἐν χρήσει σφαίρας, ἧς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ χειρουργοῦ Ἀντύλου⁽¹⁾ ὑπῆρχον ἕξ εἶδη, τρεῖς μικρότερα καὶ τρεῖς μεγάλα, σημειούμενα διὰ τῶν ἐκφράσεων: 1. σφόδρα μικρά, 2. ὀλίγω τοῦδε μεῖζον σφαιρίον, 3. σφαιρίον μεῖζον τοῦδε, 4. μεγάλη ἢ⁽²⁾

(1) Euvres d'Orivase ed. Bussemah et Daremberg Vol. 1. σελ. 528.

(2) Οὕτως ἀναγνωστέον ἀντὶ ἡ δὲ μεγάλη, ἢ δὲ μέση, ὅπερ καίτοι εἰς ἀντίρρασαν πρὸς τὰς διαφόρους μορφάς. Πρὸς. καὶ Ὀριβ. 1. σ. 664. σημ.

μέσης, ἢ. εὐμεγέθης. ἢ ὑπερμεγέθης, ἢ. κενή σφαῖρα ἢ σκύλακος. Ὡς σπουδαιότατον παράγγελμα κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν σφαιρῶν τούτων ὁ Ἀντύλλος λέγει, ὅτι κατὰ τὴν παιδίαν διὰ τῶν τριῶν μικρῶν σφαιρῶν αἱ χεῖρες δὲν πρέπει νὰ ὑπερέχῃσι τῶν ὤμων, ἐνῶ ἐν δυσκολωτέρᾳ βολῇ καὶ λήψει τῶν μεγάλων σφαιρῶν, αἵτινες ἐν μέρει δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ρίπτονται ἢ ἀπωθοῦνται, οἱ βραχίονες πρέπει νὰ ὑψοῦνται πολὺ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν. Ἐπίσης σπουδαία ἡμῖν εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ αὐτοῦ, ὅτι μεθ' ἐκάστης τῶν ἑξ μορφῶν τῶν σφαιρῶν πάντοτε μόνον ἐν ἀσκήσει εἶδος ἦν συνδεδεμένον. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ἢ τοῦ Ἀντύλλου κατηγοριῶν αἱ γινώμαι τῶν πεπαιδευμένων εἶνε πολὺ διάφοροι.

Καὶ κατὰ πρῶτον πρὸς διασάφησιν τοῦ ζητήματος τούτου παραβλητέαι αἱ ἡμῖν παραδοθεῖσαι περιγραφαὶ (ὧν τρεῖς μόνον ὑπάρχουσιν, τῆς οὐρανίας, ἀπορράξεως καὶ ἐπισκύρου), πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν, ὃν ὁ Ἀντύλλος παρέχει περὶ τῶν καθ' ἕκαστον εἰδῶν τῆς ἀσκήσεως.

1. Ἡ οὐρανία ἐκ τοῦ οὐρανόσ, οὕτως κληθεῖσα, ἐπειδὴ ἡ σφαῖρα μέχρι «νεφῶν» ἐβάλλετο, εἶνε βεβαίως ἡ ἀρχαιοτάτη περιγραφομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (Ὀδ. 8, 370) οὕτως:

Ἀλκίνοος δ' Ἄλιον καὶ Λαοδάμαντα κέλευσεν
μονᾶξ ὀρχήσασθαι, ἐπεὶ σφισιν οὕτως ἔριζεν.

Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σφαῖραν καλὴν μετὰ χερσὶν ἔλοντο,
πορφυρέην, τὴν σφιν Πόλυβος ποίησε δαίφρων,
τὴν ἕτερος ρίπτασκε ποτὲ νέφεα σκιόεντα.

ἰδνωθεὶς ὀπίσω. Ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὑψὸς ἀερθεὶς
ρήϊδίως μεθέλεσκε, πάρος ποσὶν οὐδ' ἰκέσθαι·
αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σφαῖρην ἀν' ἰθὺν πειρήσαντο,
ὠρχεῖσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
παρφέ' ἀμειβομένω.

Χαρακτηρίζεται δὲ ἡ παιδιὰ αὕτη ὡς ἐπομένως:

1) Ἡ παιδιὰ ἄρχεται δι' ὀρχηστικῶν κινήσεων καὶ ἐπίσης λήγει ἐκεῖ λοιπὸν μᾶλλον ὀρχησις, ἢ σφαιροκλιξία.

2) Ἡ σφαῖρα ρίπτεται εὐθὺ πρὸς τὰ ἄνω, καὶ μάλιστα, ἐνῶ ὁ ρίπτων πολὺ πρὸς τὰ ὀπίσω ἀνακλίνεται, ὅπως καλλίτερον δυνηθῆναι ἀναλάβῃ.

3) Ἡ σφαῖρα λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου, πηδῶντος πρὸς τὰ ἄνω, καὶ μάλιστα πρὶν διὰ τῶν ποδῶν πατήσῃ πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ζητεῖται τώρα, ἂν, ὡς τοῦτο συνήθως συμβαίνει, ἡ παιδιὰ αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ παριστάσα τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντύλλου περιγραφομένην, διὰ τῆς μικροτάτης τῶν τριῶν σφαιρῶν. Αἱ λέξεις τούτου κριτικῶς δὲν εἶνε ἔλωσ βεβαιωμένοι, οὔτε ἡ ἔννοια ἔλωσ σαφής.⁽¹⁾

Περὶ ὀρχηστικῶν κινήσεων οὐδένα ὑπαινιγμὸν δίδωσιν ὁ Ἀντύλλος, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ παραγγελλομένη κράτησις τῶν χειρῶν οὐδαμῶς ἀρμόζειν εἰς τοιαύτην πρὸς τὰ ὕψη βολὴν, ὡς ὁ Ὀμηρος αὐτὴν περιγράφει. Μᾶλλον ἡ οὐρανία δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν περιγραφὴν ἐκείνην, ἣν ὁ Ἀντύλλος παρέχει⁽²⁾ περὶ τῆς ἀσκήσεως διὰ τῆς μεγάλης ἢ μέσης σφαίρας, καθ' ἣν ὁ ρίπτων καὶ ἐν τῷ βάλλειν καὶ ἐν τῷ ἀναδέχεσθαι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους πηδᾷ πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὸν βραχίονα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὑψοῖ. Ἐπειτα ἀμφοτέρω τῆς ἀσκήσεως τὰ εἶδη εἶνε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τῶν ἀμφοτέρων μόνον δύναται νὰ νσηθῇ. Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ Ἀντύλλος ὁμιλεῖ περὶ ἑνὸς ἐκάστου εἶδους ἀσκήσεως μεθ' ἐκάστου σχήματος σφαίρας, νσητέον μᾶλλον ἐνταῦθα γενικὸν παιδιᾶς εἶδος, ὅπερ οἱ

(1) Αὐτ. σ. 528 «Γυμνάζονται δὲ αὐτῇ, συνέρεινάντων μάλιστα τὰ στόματα τῶν συσφαιριστῶν τὰς τε χεῖρας ταῖς χερσὶ συσφαιριζούσας ἐγγυτάτω καταστησάντων» καὶ Γαλλην. Τὸ δ' εὐτονον, τὸ ἐν ταῖς ἀντιλήψεσι καὶ βολαῖς καὶ λαβαῖς οὐ μὴν ταχύγε.

(2) Αὐτ. σ. 530. ἐν δὲ τούτῳ (χεῖρες) τῆς κεφαλῆς ὑψηλότεραι. — Ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἄκρων βαίνουσι τῶν ποδῶν, ὑψῶσαι τὴν χεῖρα πειρώμενοι· ἄλλοτε δὲ καὶ ἐξάλλονται τῆς σφαίρας ὑπερπετοῦς φερομένης.

Ῥωμαῖοι ἐσήμαινον διὰ τῆς ἐκφράσεως *daulatim ludere*, καὶ τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ δευτέρα παιδιὰ ἢ καλουμένη ἀπόρραξις, ἀκριβῶς ἀρμόζει εἰς τὴν τοῦ Ἀντύλλου περιγραφὴν περὶ τῆς ἀσκήσεως μετὰ τοῦ κατὰ τι μείζονος σχήματος τῆς μικρᾶς σφαίρας, εἶδους παιδιᾶς, ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν «*expulsim ludere*.»

II. Ἀπόρραξις — *Expulsim ludere* ἐρμηνεύεται «*a frequent pulsu*» ὅ ἐστι ἐκ τῆς συνεχοῦς ἀναπάλσεως τῆς σφαίρας ὁ Πολυδεύκης καὶ Εὐστάθιος συμφωνοῦντες λέγουσιν: «ἔδει τὴν σφαῖραν πρὸς τοῦδαφος εὐτόνως ῥήξαντα, ὑποδεξάμενον τὸ πήδημα τῆς σφαίρας· τῇ χειρὶ πάλιν ἀντιπέμψαι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἡριθμεῖτο.—Δύναται τις δὲ τὴν παιδιὰν ταύτην ἢ μόνος νὰ παίξῃ καὶ ἐν συναγωνισμῷ πρὸς ἓνα ἢ πολλοὺς ἄλλους, ἢ μὲ δύο, ὧν ὁ εἷς ῥίπτει πρὸς τὸν ἕτερον τὴν σφαῖραν καθ' ὑποδειγμένον τρόπον. Τοῦ ἀριθμεῖν τὰς ῥιπτομένας σφαίρας ἐφρόντιζεν, ὡς φαίνεται, τρίτος τις, ὧν οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι *piliicrepus*, Περὶ δὲ τῆς οὐχὶ εὐχαρίστου ταύτης ἐργασίας τούτου ὁ φιλόσοφος Σενέκας παραπονῆται. Ἡ πρὸς τὴν παιδιὰν ταύτην ὅ ἐστι τὴν ἐκ πλαγίου βολὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἀπαιτούμενη στήσις τῶν χειρῶν εἶνε ἀκριβῶς ἐκείνη, ἣν ὁ Ἀντύλλος περιγράφει διὰ τὴν ἀσκησιν μετὰ τῆς δευτέρας τῶν μικρῶν σφαιρῶν,⁽¹⁾ ἔνθα δῆλον ὅτι οἱ παῖκται τοὺς πήχεις ἀντικρὺ ἀλλήλων ἐκράτουν, χωρὶς νὰ κύψωσιν οὔτε πρὸς ἀλλήλους νὰ προσκλίνωσιν.

(ἔπεται συνέχεια).

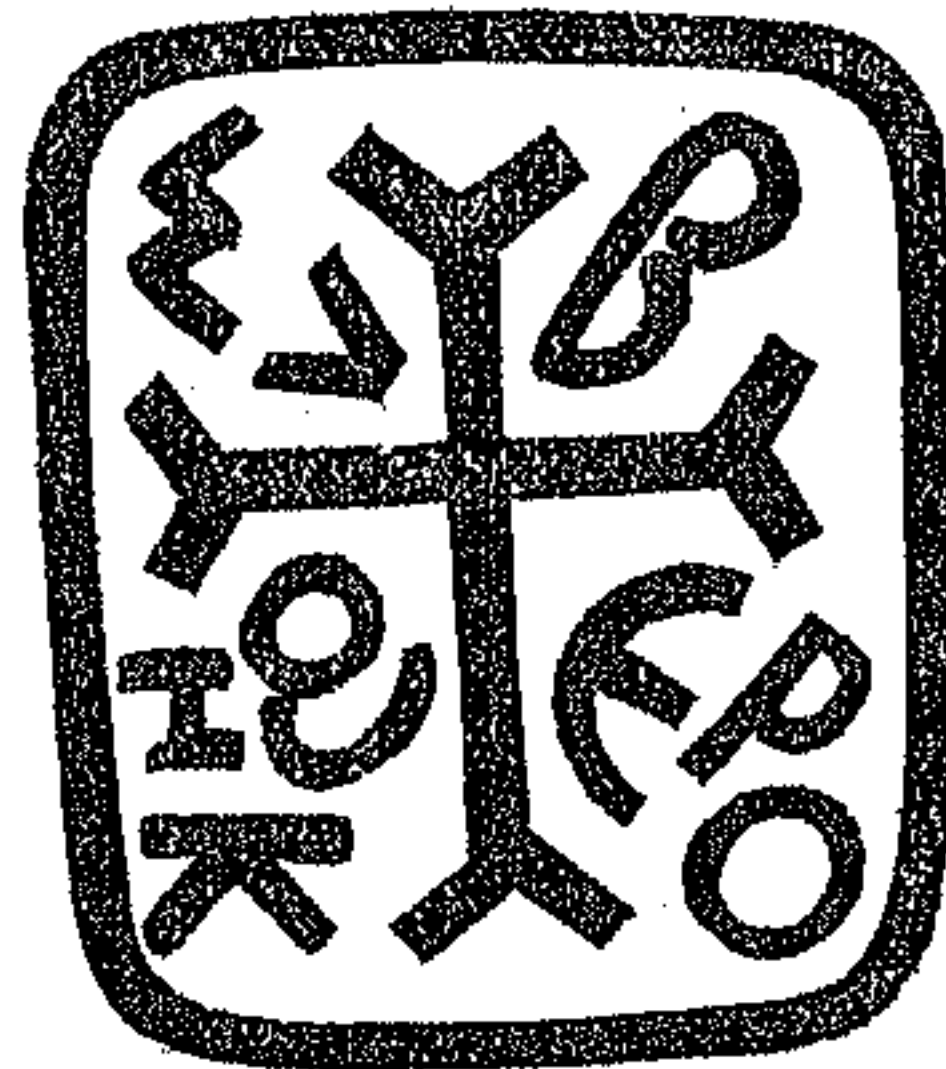
ΕΜΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ.

(1) «ὡ χρῶνται τοὺς μὲν πήχεις τοῖς πήχεσι τῶν γυμναζομένων ἐπιβάλλοντες οὔτε, τοῖς σώμασιν ἐγγρομπτόμενοι τοῖς ἀλλήλων, οὔτε προσνεύοντες, ποικίλως δὲ καὶ κινούμενοι καὶ μεταβαίνοντες διὰ τοὺς μετασφαιρισμούς.»

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΣΦΡΑΓΙΣ, ΕΞ ΑΙΓΙΟΥ.

Ὁ κ. Κ. Νιδλερ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 379 φύλλῳ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐστίας» ἐξέδωκεν ἀποτύπωμα χριστιανικῆς τινος ἐξ ὀπτιῆς γῆς γῆς σφραγιδος[ι] εὐρεθείσης ἐν Αἰγίῳ τῷ 1869 καὶ ἐχούσης ἐπιγραφὴν, περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ὁποίας ὀδηγίαις μόνον τινὰς δίδωσιν ἀναμένων ταύτην παρὰ τῶν περὶ τὴν ἐπιγραμματολογίαν ἀσχολουμένων. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πρῶτος ἀνέγνω ὁ φίλτατός μοι κ. Λαμπάκης καὶ ἐξέδωκεν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ γ'. τεύχ. τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ε. ἔ. σελ. 508 κ. ἐ. μεθ' ἱκανῶν καὶ καλῶν παρατηρήσεων. Ἄλλ' ἐπειδὴ νομίζομεν ὅτι πλημμελῶς ἔχει ἢ τοῦ φίλτατου ἀνάγνωσις, διὰ τοῦτο προτείνομεν ἑτέραν.

Ἴνα δέ τις κρίνῃ περὶ τοῦ ὀρθοῦ ἢ μὴ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως παρατιθέμεθα τὸ ἀποτύπωμα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σφραγιδος τῶδε·

Ὁ κ. Λαμπάκης περὶ ταύτης αὐτολεξεί λέγει τῶδε·

«Ἡμεῖς εἰς τὰ γράμματα τῆς σφραγιδος ταύτης τὴν σειράν »ταύτην ἐδώκαμεν

ΞΥΒΕΡΟΥΟΙΚ

»τὸ ἐν σφραγίδι ὡς Π φαινόμενον οὐχὶ Π, ἀλλὰ Γ λαβόντες, πα-
 »ρατεταμένας τὰς κεραίας ἔχον, ἐπομένως ἀνέγνωμεν ΣΥΒΕΡΟΥ
 »ΟΙΚ[ΟΣ] Συβέρου οἶκος. Ἐπὶ τὴν γνώμην μου ταύτην μετ' ἰχνο-
 »γραφήματος ἐθεώρησα καλὸν ὅπως ἀνακοινώσω τῷ ἐν Λειψία
 »φιλοφ κ. V. Schultze, ἰδρυτῇ τοῦ ἐκεῖσε χριστιανικοῦ μουσείου
 »καὶ ἐγκρίτω συγγραφεὶ σπουδαίων ἔργων τῆς χριστιανικῆς ἀρ-
 »χαιολογίας, ὡς καὶ τῷ ἐν Βερολίῳ σοφῷ τῆς χριστιανικῆς ἀρ-
 »χαιολογίας καθηγητῇ κ. Piper. Ἀμφότεροι ὁμῶς οὐδεμίαν ἔν-
 »νοιαν ἐκ τῆς σφραγίδος ταύτης ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαγάγωσιν· ὁ
 »μὲν κύριος Schultze ἔδωκε τοιαύτην σειράν εἰς τὰ γράμματα
 »ΣΥΒΕΡΟΚΗΙΣΟ ἀφίνων εἰς ἐμὲ τὴν ἔννοιαν τούτου· ὁ δὲ κ.
 »Piper φρονεῖ ὅτι ἴσως πρέπει ν' ἀναγνώσιμεν ΒΕΡΟCΟV
 »(Βηρεσσόν), τὰ δὲ στοιχεῖα

Ξ Ι Π

»ὕπολαμβάνει ὅτι ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτὰ ἰδίαν ἔννοιαν, τὸ στοιχεῖον

Ι

»ἐκλαμβάνον ὡς Π, τὸ δὲ

Π

»ὡς ὄρθιον Μ.

»Ἐπὶ τέλους μοι γράφει ὅτι οὐδεμίαν δύναται νὰ δώσῃ ὠρι-

»σμένην τοῦ πράγματος ἐξήγησιν, φρονεῖ δ' ὅτι τὸ ἀρχαιολόγημα
 »τοῦτο πιθανῶς ἦν σφραγὶς χριστιανοῦ τινος τεχνουργοῦ. Ἡμεῖς
 »φρονοῦμεν ὅτι εἰς τὰ γράμματα ταῦτα δυσκόλως ἑτέραν σειράν
 »δυνάμεθα νὰ δώσωμεν, ἀφ' ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἐδίωκαμεν. Ἡ δίφθογγος

ΟΥ

»[ου] ἐν τῇ λέξει ΣΥΒΕΡΟΥ ἐχωρίσθη, τὸ μὲν Ο δεξιᾷ, τὸ δὲ
 »Υ ἀριστερᾷ, προσεθέσαμεν δὲ μόνον τὴν κατάληξιν ΟΣ ἐν τῇ
 »τελευταίᾳ λέξει ΟΙΚ[ΟΣ] ἧς τὸ Κ ἐστὶ κακλιμένον.»

Κατ' ἐμὴν γνώμην καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἀναγνώσεις εἶνε ὅλως
 πλημμελεῖς, ὅτε οὐδεμίαν ἔννοιαν παρέχουσαι· ἡ μόνη δὲ ὀρθὴ
 ἀνάγνωσις εἰς τε τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ὁμαλήν καὶ φυσικὴν σειράν
 τῶν γραμμάτων εἶνε ἡ ἑξῆς·

ΞΥ ΒΙΟΥ ΕΡΚΟ (S)

τουτέστι Σὺ [ὁ σταυρὸς δηλ.] βίου ἔρκος [εἶ].

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν λοιπὸν ταύτην ἔχομεν ἀσφαλῆ ἔννοιαν,
 περὶ ἧς, νομίζω, δὲν εἶνε ἀνάγκη μηδὲν νὰ προσθέσω, ὅτε λίαν
 εὐλήπτου καὶ σαφοῦς οὐσης. Ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης γίνεται δη-
 λον ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μικρὰ ὀπτὴ πλίνθος δὲν εἶνε σφραγὶς,
 ἀλλὰ φυλακτήριον, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ τρήμα, ὅπερ ὀπισθεν ἐπὶ
 ἐξοχῆς τινος πρὸς τὸ ἄνω μέρος τούτου φέρει⁽¹⁾ καὶ ὅπερ εἰκότως
 ἐχρησίμευε πρὸς ἀνάρτησιν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Εἶνε δὲ γνωστὸν, ὡς
 καὶ ὁ κ. Λαμπάκης λέγει,⁽²⁾ ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἔφερον τοιαῦτα
 ἐξ ὀπτῆς γῆς, λίθου, ξύλου κτλ. φυλακτήρια.

Ἀθηνῶσι.

Η. Ν. ΠΡΕΪΩΤΗΣ

(1) Ὁρ. «Ἐστ.» σελ. 222.—(2) Ὁρ. Δελτ. σελ. 544.

Ἄνθ' ἀνέκδοτα ἐπιγράμματα ποιηθέντα

ΥΠΟ Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Εἰς εἰκόνα Χαριλάου Τρικούπη.

ὦ ξένη, Χαρίλεις ὁ Τρικούπης ἐστίν ὃν ἄθρεις,
ἔργων τε πρῆκτῆρ ἠδ' ἐπέων ῥητήρ,
γνώμων δεινὸς ἐόντων ἐσσομένων τ' εἰκαστής,
Ἑλλάδι χάριμα γαίῃ ἠδὲ τοκεῦσιν ἑοῖς.

Εἰς δωρηθεῖσαν τῇ ἐν Χάλκῃ Ἑλληνικῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ εἰκόνα
μαθητῶν ἀποροιτησάντων.

Ἀῆς, ὦ ξεῖνε, μαθεῖν τίνες εἰμὲς τῶς προσλεύσσεις;
νοσοὶ ἀποπτάμενοι τᾶσδε φίλας καλιῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

PERGAMON UND SEINE KUNST

REDE ZUM GEBURTSFEST

SEINER MAJESTÄT DES KÖNIGS

Im

NAMEN DER EBERHARD-KARLS-UNIVERSITÄT

Gehalten von dem zeitigen

Rector

Ludwig Schwabe

Ἡ πραγματεία αὕτη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ πρυτάνεως τοῦ ἐν Τυβίγγῃ Πανεπιστημίου συγγραφεῖσα συνιστᾶται πολὺ τοῖς περὶ τὴν φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένοις. Ὁ συγγραφεὺς περιγράφων τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Περγάμου καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ἀφηγούμενος, ἐξετάζει εἴτα τὴν τέχνην καὶ τὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ ἔργα αὐτῆς, ἅτινα αἱ τελευταῖαι ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι εἰς φῶς ἤγαγον.

GRUNDZÜGE

zu

Einer Geschichte der Classischen philologie

von

Dr. CARL HIRZEL.

Gymnasial director und professor an der

Universität Tübingen.

Μικρὰ πραγματεία συντομώτατα, ἀλλὰ σαφέστατα ἐξιστοροῦσα τὰ διάφορα στάδια τῆς κλασικῆς φιλολογίας μέχρι τοῦδε. Καίτοι δὲ ἡ σπουδὴ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν περιωρίσθη εἰς μικρὸν κύκλον καὶ ἐξακολουθεῖ καταπολεμουμένη ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, οὐχ ἥττον ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ ἐξηφαλισμένην τὴν θέσιν τῆς φιλολογίας ὡς ἐπιστήμης, ἥτις οὐδέποτε παύσεται ἐν ἰσῆ μοίρᾳ τιθεμένη ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, Ἱατρικῇ, νομικῇ, Θεολογίᾳ κλπ.

GESCHICHTE

der

Griechischen Lyrik

Nach den Quellen dargestellt

von

Dr. HANS FLACH

Professor an der Universität Tübingen.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ κατὰ πρῶτον ἀναπτύσσεται ἡ ἱστορία τῆς Λυρικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντα ὅσα ἐπέδρασαν εἰς τὴν γέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς. Μεγάλῃ ἀκρίβειᾳ ἐτηρήθη περὶ τὰς χρονολογίας, ἥτις πρῶτον ἤδη ὠρίσθησαν ἀκριβῶς τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Δρ. Gutschmidt. Ὁ πρῶτος τόμος περιλαμβάνει τὴν

προϊστορικήν ἐποχὴν τῆς λυρικήσ ποιήσεως ὅ ἐστι τὸ δημοτικὸν ἄσμα, τὸ τῶν θρακῶν, καὶ γίνεταί λόγος περὶ Τερπάνδρου, Ἀρχιλόγου καὶ τῆς ἀρχαιοτέρης ἐλεγείας, ὃ δὲ δεύτερος τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλεγείας ἀπὸ τοῦ Σόλωνος, τὸ Ἐπίγραμμα, τὴν Λιολικὴν λυρικὴν, τοὺς Ἰαμβογράφους καὶ τὴν χορικὴν ποίησιν. Τὸ ἔργον εἶναι λίαν σπουδαῖον καὶ ἀξιοσύστατον, ἀπαραίτητον δὲ πᾶσι τοῖς περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένοις.

Das

GRIECHISCHE THEATER

Ein

Populär - wissenschaftlicher Vortrag

von

PROF. DR. FLACH.

Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ καθηγητοῦ κ. Flach μετὰ δύο λιθογραφικῶν πινάκων κεκοσμημένον πραγματεύεται μετὰ πολλῆς λεπτομερείας τὸ θέατρον τῶν ἀρχαίων μετὰ μικρᾶς μὲν, ἀλλὰ διδακτικωτάτης εἰσαγωγῆς.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω βιβλία ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ φιλοκάλου βιβλιοπώλου κ. Φραγγίσκου Φούες ἐν Τυβίγγη (Franz Fues-Tübingen).

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Δ'. (α)

Κολλυβιστῆς τις συντάξας τὴν ἀπογραφὴν τῆς περιουσίας του καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τινος πόσον κεφάλαιον εἶχεν, δπόταν ἤρχισε τὸ ἐμπόριόν του, ἀπεκρίθη ὡς ἀκολούθως:

«Ὡς μόνην περιουσίαν ἔχω σήμερον τὸ ἑξαπλάσιον τῆς ὅλης ζημίας μου, ἡ δὲ ποσότης τῶν Ὀθωμαν. πενταλίων (ἀτινα ἐν τῷ ἐμπορίῳ μου ἀπώλεσα), πολλαπλασιαζομένη ἐπὶ τὸ $1/12$ τοῦ εἰς χεῖράς μου εὕρισκομένου ἤδη ὑπολοίπου τῶν πενταλίων ἀποφέρει τὸ ζητούμενον.»

Ἐρώτ. Πόσον ἦτο τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον εἰς δραχμάς, εὖν ὑποτεθῆ, ὅτι τὸ μὲν πεντάλιον ἰσοδυναμεῖ μὲ 2ῶ μετζίτια, τὸ δὲ μετζίτιον μὲ $2/200$ τοῦ $1/20$ μυριάδος φράγκων, καὶ τὸ φράγκον μὲ $2/40$ τοῦ εἰκοσαφράγκου, οὗ τινος τὸ $1/32$ ἀποτελεῖ λεπ. 70;

Σημ. Ἐῶ λύτη δωρηθήσεται ἀντίτυπον τοῦ συγγράμματος «Ὁ Συνοδικὸς τόμος ἢ περὶ ἀληθείας.»

Ν. ΔΗΛΑΣΤΑΣΙΟΥ.

(α) Λύσις τοῦ Γ'. προβλήματος.

Ὁ ἔμπορος ἐκέρδησεν ἐν ὅλῳ πεντάφραγκα	3,840
Ἐξ αὐτῶν διέθεσεν εἰς ἀγορὰν διαφόρων πραγμάτων πεντάφ.	3,360
Ὁ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν ἔλαβε 17 εἰκοσάφραγκα ἢ »	68
Ὁ ἕτερος » » » 37 » » »	132
Καὶ οἱ γονεῖς τοῦ ἐμπόρου » 70 » » »	280
	<u>3,840</u>

Ἐπιτυχῆ ἀριθμητικὴν λύσιν τοῦ ῥηθέντος Γ'. προβλήματος ἀπέστειλε πρῶτη ἡ κ. Ἀγλαία Δ. Σχορτσανίτου, μαθήτρια τοῦ Ἀρσακείου, ἀλγῆσ βρικὴν δὲ ἀπέστειλε δεύτερος ὁ κ. Ἀρ. Πολυχρονίδης (Φιλιππουπολίτης), μαθητῆς τῆς Ῥιζαρείου ἐκκλ. Σχολῆς.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Διδασκαλικοῦ συλλόγου συνελή-
 θον τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1884 εἰς συνεδρίαν δὲν ἐδέχθη τὴν ἐγγει-
 ρισθεῖσαν αὐτῷ παραίτησιν τοῦ κ. Ν. Χαλκιοπούλου ἀπὸ συμβού-
 λου καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐγγράφως νὰ μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν πα-
 ραίτησίν του· διότι ἄλλως καὶ ἄλλα μέλη τοῦ συμβουλίου προ-
 τίθενται νὰ παραιτηθῶσι. Μὴ ἐπιμείναντος τοῦ κ. Ν. Χαλκιο-
 πούλου, ἐγένοντο τῇ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ συμ-
 βουλίου καὶ ἐξελέγησαν·

Ν. Χαλκιοπούλος	Πρόεδρος
Α. Σπαθάρης	Ἀντιπρόεδροι
Γ. Ἀργυριάδης	
Γ. Δέρβος	γενικὸς Γραμματεὺς
Ν. Μαντζάνος	Ταμίας
Α. Λαροκόπος	Ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης.

Μετὰ τὸν εἰρημένον καταρτισμὸν συνελήθον τὸ συμβούλιον τῇ
 11 8ορίου ἔπαυσε τὸν πάλαι εἰδικὸν γραμματέα τοῦ συλλόγου
 Γ. Θεοδώροπουλον καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Δ. Κων-
 στάντη πρώην καθηγητοῦ.